

ΚΟΝΙΤΣΑ

25 ΜΑΡΤΗΣ-ΑΠΡΙΛΗΣ 1989

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ. ΤΕΥΧΟΣ 25 ΔΡΧ. 80
ΚΟΝΙΤΣΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Ο Αώος κινδυνεύει	33
Κοντά στην χαράδρα του Αώου, Σ. Τουφίδη	34
Σωματείο Οικολόγων, Ν. Κυρίτση ..	35
Γεφύρι Ζέρμας, Ι. Τσάγκα	37
Δοξασμένη κοιλάδα, Η. Παπαζήση .	43
Ανάβαση στην Άνω Κλειδωνιά, Πρεσβ. Δ. Τάτση	46
Ο Λάζαρος στο Πελκάρι, Β. Βουρδούκα	51
Αχιλλέας Κολλιός, Σ. Τουφίδη	54
Νοικοκυριό στην Κόνιτσα, Λ. Εζνεπίδη	55
Μετά τον Εσπερινό, Ν. Τζουμέρκα .	56
Αδελφότητα Οξυάς, Θ. Πορφύρη ...	57
Βιβλιοπαρουσίαση, Σ. Παπακώστα .	58
Ειδήσεις	59
Κοινωνικά	60
Σχόλια	61
Αθλητικές συναντήσεις. Κ. Παγανιά	62
Σταχυολογήματα, Χ. Χολέβα	63
Συνδρομές	63

Φωτογραφία Παντελή Κυρίτση

Εκδίδεται από Συντακτική
Επιτροπή

Ανδρέου Ηλίας
Ζώτος Θεόφιλος
Τουφίδης Σωτήρης
Τσιάγκης Ίκαρος
Τσούβαλη Κατερίνα

Υπεύθυνος σύμφωνα
με το Νόμο:
Σωτ. Τουφίδης
Κόνιτσα 44.100
Τηλ. (0655)
22.464 — 22.212

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερικού Δρχ 500
Εξωτερικού, Δολ. U.S.A. 20. Αυστραλ. 30
Αλληλογραφία - Συνδρομές - Εμβάσματα
στον υπεύθυνο του περιοδικού Σ. Τουφίδη,
ή στο βιβλιοπωλείο «ΕΛΕΓΕΙΟ» Θ. Ζώτου, Κόνιτσα

Για την Αθήνα, στο Νικολ. Δ. Καζαμία
Εμμ. Μπενάκη 24. Τηλ. 36 27 725

Στις 3 Απριλίου έγινε στο αμφιθέατρο του Δήμου Κόνιτσας συγκέντρωση φορέων και συλλόγων, με πρωτοβουλία του νεοσύστατου Οικολογικού - Αθλητικού - Πολιτιστικού - Αναπτυξιακού Συλλόγου. Στη συγκέντρωση αυτή συζητήθηκε το πρόβλημα που δημιουργείται με τα έργα της ΔΕΗ στον Αώο.

Ήδη το πρώτο φράγμα στις Πολιτσιές Μετσόβου - Χρυσοβίτσας τελείωσε και το νερό των δύο αρχικών πηγών του Αώου σταμάτησε τη ροή προς το ποτάμι. Υπάρχει και άλλη μελέτη της ΔΕΗ για εκτροπή του νερού της «Βάλια Κάλντα». Αν γίνει κι αυτό το έργο, τότε ο Αώος θα χάσει την κυριότερη υδάτινη αρτηρία του.

Το περιοδικό μας έχει ιδιαίτερη ευαισθησία στα οικολογικά και σε άλλο

τεύχος θ' ασχοληθούμε εκτενέστερα μ' αυτό το ζωτικό, για την περιοχή, θέμα.

Σήμερα σημειώνουμε, ότι μετά το μεγάλο πρόβλημα του βυρσοδεψείου που απασχόλησε όλο το λαό της Κόνιτσας (το περιοδικό μας έγραψε επανειλημμένα γι αυτό), στον ορίζοντα διαφαίνεται ένας άλλος κίνδυνος για την περιοχή μας. Είναι τα υδροηλεκτρικά φράγματα που μελετά η ΔΕΗ να φτιάξει στον Αώο.

Αν οι μελέτες υλοποιηθούν, είναι σίγουρο ότι το ποτάμι που έδωσε και δίνει ζωή στην περιοχή μας για χιλιατηρίδες, **ΘΑ ΠΕΘΑΝΕΙ!**

Ας ελπίσουμε, ότι τελικά στις αποφάσεις της ΔΕΗ θα επικρατήσει η λογική για να μη βρεθεί ο λαός της περιοχής στην ανάγκη νέων κινητοποιήσεων και περιπετειών...

Κοντά στη Χαράδρα Αώου και στα προβλήματα της

Με αφορμή τη συζήτηση που έγινε στο Δημαρχείο, γενικά για τα έργα της ΔΕΗ στον Αώο και ειδικά για τον παραπόταμο «Βάλια Κάλντα», θα ήθελα να κάνω μια αναδρομή στα περασμένα, από τις στήλες του περιοδικού μας για πληροφόρηση των αναγνωστών.

Το θέμα αυτό δεν προέκυψε τώρα δα, «ως κεραυνός εν αιθρία» αλλά έχει την προϊστορία του. Πριν από χρόνια είχε απασχολήσει το Δήμο της Κόνιτσας και τον εξωρ. Σύλλογο. Στο βιβλίο μου «Ο ΑΩΟΣ ΚΑΙ Η ΦΥΣΗ ΤΟΥ» (εκδ. 1982) μπορεί ο αναγνώστης να βρεί ορισμένα χρήσιμα στοιχεία.

Σε μία παράγραφο του προλόγου βλέπουμε: «... γι αυτό θα προσπαθήσουμε, με λίγα λόγια, να κάνουμε περισσότερο γνωστό, το θαυμάσιο φαράγγι, στον πολύ κόσμο και να κεντρίσουμε το ενδιαφέρον για τη διατήρησή του από την αλόγιστη και φυσικοκτόνα ανθρώπινη επέμβαση και τη σωστή αξιοποίησή του. Αυτοί κι όλας, είναι και οι σκοποί του βιβλίου».

Στο τέλος του epilόγου: «Ενώστε τη φωνή με τη δική μας. Να μείνει αλώβητος αυτός ο τόπος από βέβηλο, ανθρώπου χέρι! Ε, τότε και για μας διπλή θα'ναι η χαρά».

Στο κεφάλαιο: **Ξύπνημα συνειδήσεων** «Τα τελευταία χρόνια, με τον άμεσο κίνδυνο που διατρέχει η ανθρωπότητα, από την αλόγιστη συμπεριφορά των ανθρώπων προς το φυσικό περιβάλλον, άρχισε ένα ξύπνημα συνειδήσεων.

Τα κρούσματα της καταστροφής όλο και πληθαίνουν. Στις θάλασσες καταστρέφεται ο ζωικός πλούτος με τις πετρελαιοκηλίδες. Σε διάφορες χώρες ισοπεδώνουν απέραντα δάση για χωράφια, στερώντας την ατμόσφαιρα από το πολύτιμο οξυγόνο. Στις βιομηχανικές

πόλεις η ρύπανση έγινε επικίνδυνη και η ζωή των κατοίκων απελπιστική.

Τα νερά των λιμνών και των ποταμών έχουν μολυνθεί από τα λογής - λογής απόβλητα με συνέπειες φοβερές για την υγεία των ανθρώπων.

Απειλείται έτσι σοβαρά, η σωματική, η ψυχική και η πνευματική υγεία των κατοίκων.

Αγωνιζόμαστε να γλιτώσουμε από τον πυρηνικό όλεθρο και κινδυνεύουμε να πεθάνουμε από τα ίδια μας τα έργα.

Το περιβάλλον που τόσο ασύδοτα καταπατήσαμε άρχισε να μας επιβάλλει τη δική του, δίκαιη και αδυσώπητη τιμωρία. Βρισκόμαστε στην ώρα δώδεκα παρά πέντε. Είναι λίγος καιρός ακόμα να συνέλθουμε....

Τον τελευταίο καιρό, επιστήμονες, διανοούμενοι, εργάτες, επαγγελματίες, βιοτέχνες, όλοι οι απλοί άνθρωποι, μαζί με τα μέσα ενημέρωσης, άρχισαν έναν αγώνα και όλοι ελπίζουμε πως τελικά ο άνθρωπος θ' αποφύγει την αυτοκτονία του.

Η χαράδρα Αώου, είναι κι αυτή ένα κομμάτι φυσικό και καθάριο της πατρίδας μας. Ας φροντίσουμε για τη διατήρησή του και τη σωστή αξιοποίησή του έτσι θα μπορούμε να θαυμάζουμε και να απολαμβάνουμε κι εμείς και τα παιδιά μας.

Παρήγορο είναι, ότι τελευταία όλο και πληθαίνουν οι φωνές για την προστασία της Χαράδρας. Περιοδικά κι εφημερίδες ασχολούνται με το θέμα. Ακόμα και κρατικές υπηρεσίες ενδιαφέρονται ζωηρά πλέον.

Με χαρά κι ελπίδα για το μέλλον, παραθέτουμε έγγραφο του Υπουργ. Συντονισμού (εθν. Συμβ. Χωροταξίας και Περιβάλλοντος. (ακολουθεί το έγγραφο, βλέπε σελ. 72)...

Εκφράζοντας στα 1983 ο Δήμος Κόνιτσας τη γενική ανησυχία των καλλιεργητών της περιοχής, έστειλε τηλεγράφημα στη Δ/ση Μελετών κατασκευών Υ.Η.Ε. της ΔΕΗ και ζήτησε διευκρινίσεις για το θέμα της κατασκευής φράγματος στις πηγές Αώου.

Η ΔΕΗ απάντησε ότι το φράγμα με την εκτροπή του νερού «δε επηρεάζει τις δυνατότητες αναπτύξεως της πεδιάδας της Κόνιτσας...».

Το ίδιο καθησυχαστικό έγγραφο έστειλε η ΔΕΗ και στον Εξωρ. Σύλλογο.

Από τότε πέρασαν κάπου επτά χρόνια και πολλά άλλαξαν στον κόσμο και στον τόπο μας. Το φράγμα με την εκτροπή των δύο αρχικών πηγών έγινε. Στον Αώο πια πέφτουν τα νερά των μικρών ποταμών που κατεβαίνουν από το Φλαμπουράρι, της Βάλια Κάλντα, Δίστρατο, Βρυσοχώρι, τα νερά του Σμόλικα στη λάκκα Αώου και του Μοναστηριού (Στομίου). Απ' όλα αυτά τα παρακλάδια το σημαντικότερο είναι της Βάλια Κάλντα, που ενισχύει τον αφυδατωμένο από το Φράγμα, Αώο λίγο πιο πάνω από τη Βοβούσα.

Σύμφωνα με πληροφορίες μας, η ΔΕΗ σχεδιάζει να κάνει νέα εκτροπή του Αώου· δηλαδή να στείλει το νερό στη Βάλια Κάλντα με σήραγγα στη λόμη που δημιουργείται στις Πολιτισιές, στερώντας το ποτάμι από τη σημαντικότερη πηγή του.

Αν τελικά γίνει κι αυτό το έργο, τότε θα 'ναι ζήτημα αν το καλοκαίρι θα 'χουμε στον κάμπο της Κόνιτσας το μισό νερό απ' αυτό που φτάνει σήμερα εκεί.

Φυσικά, αυτό θα 'χει ολέθριες συνέπειες για τους αγροτοκαλλιεργητές της περιοχής.

Αν λάβουμε υπόψη τις ολοένα και λιγότερες βροχοπτώσεις - χιονοπτώσεις που έχουν σαν συνέπεια την ε-

λάττωση του νερού στη λεκάνη της Χαράδρας, καθώς και τα ποικίλα λύμματα και απορρίματα που πέφτουν και σήμερα στον Αώο, είναι πολύ εύκολο να φανταστούμε το κατάντημα του ποταμού στο άμεσο μέλλον. Επιπλέον, με την εκτροπή του νερού της Βάλια Κάλντα, καταστρέφεται και η πανέμορφη κοιλάδα της με το σπάνιο βιότοπο.

Και να σκεφτεί κανείς πως όλη αυτή η περιοχή είναι προστατευόμενος(;) εθνικός δρυμός με σπάνια χλωρίδα και πανίδα, φυσικό μνημείο - σε ευρωπαϊκό επίπεδο - μοναδικού κάλλους κ.λ.π.

Νομίζουμε ότι ήρθε η ώρα να υψώσουμε φωνή προς κάθε κατεύθυνση για τη σωτηρία της Χαράδρας και του ευεργέτη της Αώου. Φωνή δυνατή, που να φτάσει στ' αυτιά όλων των απλών, ανώνυμων και επώνυμων Ελλήνων.

Σωτ. Τουφίδης.

Σωματείο Οικολόγων «ΠΡΑΞΙΣ» Μια νέα Πρόταση

Ήλθε λοιπόν το πλήρωμα του χρόνου όπου οι ατέλειωτες συζητήσεις περί του κινδύνου που διατρέχει το οικοσύστημα της περιοχής, μετατρέπονται σε οργανωμένη και δυναμική διαδικασία παρέμβασης.

Οι θλιβερές διαπιστώσεις όπως π.χ. ότι ο Αώος με μαθηματική ακρίβεια σε λίγα χρόνια δεν θα ξεδιψάει ούτε τις νεροφίδες, έσπρωξαν το χτένι προς τον κόμπο.

Ίσως βέβαια οι προ των πυλών βάρβαροι να λειτούργησαν ως καταλύτες στην ίδρυση του σωματείου μας. Και μιλάμε για τη νέα εκτροπή των πηγών Αώου που σχεδιάζει η ΔΕΗ, την περισινή πυρκαγιά εντός της χαράδρας, τον κίνδυνο εξαφάνισης των παράνομα κυνηγημένων ζαρκαδιών στον Γράμμο και των αγριόγιδων στη Γκαμήλα.

Τώρα, σχετικά με το «ποιοί είμαστε», αν και η ιδεολογική μας προοπτική δεν μας επιτρέπει να ορίσουμε συγκεκριμένη κατεύθυνση, μιας και οι στόχοι προσδιορίζονται σε συνάρτηση της κοινωνικής ρευστότητας, παρόλα αυτά, σύμφωνα με το καταστατικό «ο σκοπός του σωματείου είναι οικολογικός - πολιτιστικός - αθλητικός, ήτοι σκοπεύει στη συμφιλίωση του ανθρώπου με τη φύση, στην ανάπτυξη των ψυχοσωματικών ικανοτήτων του ανθρώπου, στην υποστήριξη των δικαιωμάτων του καθενός ως ανθρώπου και πολίτη σε μία κοινωνία ανθρωποκεντρική».

Είναι όμως εδώ αναγκαίο να κάνουμε ορισμένες διευκρινίσεις:

α) Δεν είμαστε απλά ζωόφιλοι - πράγμα που σημαίνει ότι δεν θα ψάχνουμε για αδέσποτα σκυλάκια, δείχνοντας στους πιθανούς ανατροφείς πόσο καλοί είμαστε!

β) Δεν στοχεύουμε στην φυσιολατρεία - κάτι που θα σήμαινε παθητική και υποκατάστατη αγάπη προς τον περιβάλλοντα χώρο.

γ) Δεν μας διακατέχει η νοοτροπία της κομματικής οργανωτικής δομής. Τουναντίον οι διαδικασίες μας επιτρέπουν τόσο τον ανοιχτό διάλογο, όσο και την ανοιχτή σύγκρουση και την αποδοχή της ποικιλότητας των αντιλήψεων μέσα απ' τη λογική της σύνθεσης. Άλλωστε την αποδοχή αυτή φανερώνει το γεγονός ότι πολλοί εκ των μελών μας είναι - ίνα μη τι χειρόν είπω, ας πω απλώς - κυνηγοί!

Στοχεύουμε λοιπόν στη σύνθεση της οικολογικής αντίληψης του σωματείου με τις διαδικασίες της κοινωνίας, στην άρση της συναίνεσης προς την οικολογική καταστροφή, την πρόκληση ρωγμών στην καταναλωτική συνείδηση.

Στοχεύουμε ακόμη στην ευαισθητοποίηση των πολιτών μέσα από την

διοργάνωση συζητήσεων, προβολών κλπ, ώστε να συντελέσουμε στην ανάπτυξη ενός κινήματος ικανού να κατανοήσει και να αποτρέψει χωρίς βία, αλλά με δυναμική παρουσία, την καταστρεπτική παρέμβαση στο οικοσύστημα και άρα στη ζωή μας.

Μέσα από το σύνθημα «σκέψου συλλογικά - δράσε τοπικά», θα επιχειρήσουμε την σύνδεση του σωματείου με άλλες οικολογικές κινήσεις ανά την χώρα. Άλλωστε το οικολογικό κίνημα σήμερα χρειάζεται συσπείρωση και παγκοσμιότητα. Διαφορετικά θα στερηθεί τη δυνατότητα της οργανωμένης συνολικής παρέμβασης κατά των μηχανισμών εκείνων που ορκιζόμενοι στο όνομα της ανάπτυξης δίχως όρους και του κέρδους, είναι ικανοί να θέσουν το μέλλον του πληνήτη που μας φιλοξενεί σε άμεσο κίνδυνο.

Και για να μην κατηγορηθώ ότι επικαλούμαι κινδύνους αδιόρατους, θα ασχοληθώ εδώ με μια χειροπιαστή απόδειξη που δεν έχει βέβαια να κάνει με την τρύπα του όζοντος ή την καταστροφή του αμαζονίου, αλλά με τις πηγές του Αώου και τον χλευασμό της ΔΕΗ.

Ως γνωστόν η εν λόγω επιχείρηση Ηλεκτρισμού, έχει ήδη εκτρέψει τις πηγές του Αώου, μειώνοντας επικίνδυνα την παροχή του νερού κατά τους θερινούς μήνες. Όμως οι βλέψεις της δεν σταμάτησαν εκεί και έχει ήδη καταθέσει δεύτερη μελέτη που σκοπό έχει τώρα την εκτροπή της κύριας πηγής του Αώου την ονομαζόμενη Valia Calda.

Έτσι λοιπόν μαζί με τα φράγματα που σχεδιάζει να πραγματοποιήσει στον Αώο κάπου κοντά στο Ελεύθερο, διαφαίνεται η πρόθεσή της να μετατρέψει τον Εθνικό Δρυμό σε κάποια Μεγαβάτ και να προξενήσει ως μη όφειλε - την οικολογική και οικονομική καταστροφή της επαρχίας μας.

Γιατί -αλοίμονο - οι ειδικοί προειδοποιούν: «Ξεχάστε τον Αώο αν η Βάλια Κάλντα εκτραπεί»!

Και ερωτούμε: Πού θα βρεθεί το νερό που θα ποτίσει τα χιλιάδες στρέματα του κάμπου της Κόνιτσας; Τι θ' απογίνει το αρδευτικό έργο που-σημειωτέον- κόστισε εκατοντάδες εκατομμύρια δραχμές; Τι θ' απογίνουν οι αγρότες αλλά και ολόκληρη η επαρχία, της οποίας το κύριο εισόδημα είναι η γεωργική παραγωγή;

Και να σκεφτεί κανείς ότι μιλάμε για την παροχή ενός ποταμού που ήδη χρόνο με τον χρόνο, εξαιτίας των μειωμένων βροχοπτώσεων, λιγοστεύει σημαντικά.

Στο πρόβλημα όμως αυτό θα επανέλθουμε. Για την ώρα κλείνουμε την παρουσίαση του σωματείου αναφέροντας τους κύριους στόχους μας.

- Αποτροπή νέας εκτροπής των Πηγών Αώου.
- Οργάνωση ομάδων πυροπροστασίας με εθελοντική συμμετοχή των μελών του σωματείου -και όχι μόνο.
- Τερματισμό του παράνομου κυνηγιού και ψαρέματος.
- Δημιουργία νέων καταφυγίων και απαγορευμένων ζωνών για το κυνήγι και το ψάρεμα.

Και ακόμη:

- Διάδοση του αθλήματος του «Καγιάκ» και ίδρυση ομοσπονδίας στη χώρα.
- Οργάνωση των ορειβατικών καταφυγίων της περιοχής και ορειβατικές εξορμήσεις νέων.

Στην εκπλήρωση των στόχων μας θα χρειαστούμε την ενεργή συμπαράσταση όλως σας.

Δεν ιδρυθήκαμε να αντικαταστήσουμε κάποιους φορείς αλλά να προστεθούμε σ' αυτούς.

*Εκ μέρους του Σωματείου
Κυρίτσης Νίκος.*

ΤΟ ΓΕΦΥΡΙ ΤΗΣ ΖΕΡΜΑΣ ΣΤΟ ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟ

του

Ιωάννη Β. ΤΣΑΓΚΑ

*Απαντητική Επιστολή στον Καντσιώτη
κ. Θ. Ζιώγα.*

Κύριε Ζιώγα,

Μελετώ με μεγάλη προσοχή τα όσα κατά καιρούς γράφετε για το «Γιοφύρι της Ζέρμας», το οποίο βρίσκεται στο ποτάμι μας, το Σαραντάπορο και ενώνει, χρόνια τώρα τα δύο χωριά μας (Ζέρμα - Κάντσικο).

Στο τελευταίο σας, όμως δημοσίευμα στο περιοδικό της επαρχία μας «Κόνιτσα», με τίτλο «Η Δροσοπηγή και το Γεφύρι της» παρατήρησα με μεγάλη μου λύπη, ότι επιχειρήσατε συνειδητά ή από υπέρμετρο σωβινισμό κινούμενος ή από άλλο τι, να διαστρεβλώσετε την αλήθεια και να γράψετε πράγματα που δεν ταιριάζουν σε άνθρωπο με επιστημονικό ήθος, μόνο και μόνο για να μας πείσετε, ότι το γεφύρι της Ζέρμας ανήκει στο Κάντσικο (Δροσοπηγή). Φθάσατε μάλιστα στο σημείο να κατηγορήσετε την ΕΤ για σφάλματα, επειδή σε εκπομπή της το ανέφερε ως γεφύρι Ζέρμα, τους Ζερματινούς ως αδιάφορους, γιατί δεν το φροντίζουν και το ανήκουστο να κάνετε πρόταση να μπει πινακίδα με την επιγραφή «Παλαιό γεφύρι Δροσοπηγής».

Το μόνο θετικό στο δημοσίευσμά σας είναι ότι μας δίνονται για πρώτη φορά στοιχεία τεχνικής φύσεως για το γιοφύρι, που άπτονται καθαρά της ειδικότητάς σας και των σπουδών σας.

Σας λέμε εκ των προτέρων, ότι το γεφύρι στο Σαραντάπορο, ανάμεσα στα δύο χωριά μας πέρασε στην τοπική ιστορία ως γιοφύρι της Ζέρμας. Η πινακίδα, αν μπει, όπως εσείς γράφετε, θα

είναι διαστρέβλωση της αλήθειας και πλαστογράφηση της Ιστορίας.

Τα γεφύρια, όπως θα γνωρίζετε καλύτερα από μένα, εξ αιτίας του επαγγέλματός σας, δεν είναι ούτε τώρα, ούτε παλαιότερα ιδιοκτησία κανενός. Δεν ανήκουν σε κανέναν και δεν ιδιωτικοποιούνται. Είναι έργα κοινωφελή, γι αυτό τα περισσότερα αντέχουν στο χρόνο, τη φθορά και το θάνατο. Πολύ περισσότερο τα ηπειρώτικα γεφύρια, σαν το γεφύρι της Ζέρμας, που είναι καμωμένα με το μεράκι των κουδαραίων, των χωριών μας.

Για την πληρέστερη, όμως έρευνα και πληροφόρηση επί του θέματος και για άρση κάθε παρεξήγησης, σας γνωρίζουμε και την άλλη πλευρά του, την από της Ζέρμας. Οι αναγνώστες θα βγάλουν μόνοι τους τα συμπεράσματα τους, και θα κρίνουν που βρίσκεται η αλήθεια.

Πρέπει να γνωρίζετε, ότι βασική αρχή για την εξέταση κάποιας ανθρώπινης δραστηριότητας, είναι η μεταφορά μας στο χώρο, χρόνο και τρόπο της ανθρώπινης αυτής δραστηριότητας, τα οποία συνδέονται αντίστοιχα με την αφορμή, τα αίτια και τα αποτελέσματα. Αυτό συνεπάγεται, συλλογή υλικού, έρευνα, κριτική επεξεργασία των μύθων, παραδόσεων, μαρτυριών, επιγραφών, διασταύρωση πληροφοριών, έλεγχος αντικειμενικότητας και τελική ανακοίνωση ή δημοσίευση των αποτελεσμάτων. Εσείς αγνοήσατε πολλά από τα παραπάνω.

Γεφύρωση: Το στήσιμο της γέφυρας Ζέρμας, στο σημείο αυτό έγινε, γιατί μόνο εδώ στα δύο χωριά στένευε τόσο χαρακτηριστικά το ποτάμι και μπορούσε να στηθεί γιοφύρι με εκείνα τα μέσα και τη μαστορική τέχνη της εποχής εκείνης.

Χρόνος: Η ακριβής χρονολογία

του στησίματος της γέφυρας Ζέρμας, όπως γράφετε κι εσείς, εξ αιτίας του ότι δεν υπάρχει επιγραφή σε εντοιχισμένη πλάκα, μας είναι μέχρι στιγμής άγνωστη. Ο περιηγητής Μολοσσός όμως, το 1878 την ήθελε με επάλξεις και οχυρώσεις και τη χαρακτήριζε Γοτθική, για την κατάληξη των εξωτερικών γραμμών των τόξων της, σύμφωνα με το ρυθμό που επικρατούσε στις Δυτικού τύπου Εκκλησίες. Συνεπώς η σπουδαία σημείωση δεν ανήκει σε σας. Μια επίδραση δυτικού τύπου δεν είναι καθόλου απορριπτέα, αν λάβουμε υπόψη πως τα μπουλούκια των κουδαραίων όργωναν τη Βαλκανική. Από την άλλη μεριά δεν μπορούμε ν' αγνοήσουμε την αρχιτεκτονική ευαισθησία των λαϊκών μαστόρων, οι οποίοι ήθελαν τα δημιουργήματά τους απόλυτα συνταιρασμένα με το φυσικό περιβάλλον. Η κορυφή της Ζερματινής γέφυρας είναι απίθανα συνταιριασμένη με τις κορυφές των γύρω λόφων και προσπαθεί να τις φθάσει. Ούτε να παραβλέψουμε το γεγονός, ότι οι Κοιτσιώτες κουδαραίοι έκτιζαν στρεφογάλαρα τύπου σπίτια, στα οποία κύριο χαρακτηριστικό τους, ήταν οι τοξωτές αψίδες στα παράθυρα και τις πόρτες.

Οι επάλξεις και οχυρώσεις που κατά τον Μολοσσό υπήρχαν στη Γέφυρα της Ζέρμας την προστάτευαν και τη φύλαγαν από το πλήθος των ληστών που περνούσαν από το υδάτινο ρεύμα του Σαρανταπόρου για να κάνουν «πλιάτσικο» στα χωριά ή στα караβάνια που ξεκινούσαν από την Ηπειρωτική πρωτεύουσα, τα Γιάννενα, για να φθάσουν στη Βλαχία, στην Πόλη, τη Βιέννη και το Βουκουρέστι, ακολουθώντας την περίφημη Εγνατία οδό, πολύ παλαιότερα.

Μέχρι το 1913 τα χωριά μας και ειδικότερα το Μοναστήρι της Ζέρμας, ήταν στόχος των πλιατσικολόγων λη-

στών. «Οι ληστεύσαντες προ ημερών τον ηγούμενον μετάβησαν εις τον παρά την κόνιτσαν Τεκέν και εζήτησαν χρήματα από τον Μπαπάν.

Τοιαύτη προσπάθεια των αχρείων τούτων να τολμήσωσι να βεβηλώσωσι ιερά σκηνώματα, και να εκβιάσουν ηγούμενους Μοναστηρίων μπατάδες τεκέδων, να ληστεύσωσιν πτωχούς διδασκάλους και να κακουργώσι εναντίων προσώπων ιερωμένων, είτε Χριστιανών, είτε μουσουλμάνων είναι άξια πάσης και σκληράς τιμωρίας...» (Βλ. Εφημ. «Νέα Αλήθεια» αριθμ. 67 έτος 1911). Οι Κωλονιάτες πλιατσικολόγοι ζουν στην μνήμη των Ζερματινών μέχρι σήμερα.

Οι επάλξεις, οι οχυρώσεις και ο Γοτθικός τύπος της γύφυρας κατά τον Μολοσσό, μας οδηγεί στο να συμπεράνουμε ότι η γέφυρα έχει μεγαλύτερη ηλικία από το 1800.

Αν όμως λάβουμε υπόψη ότι ο πρόεδρος επί σειρά ετών της Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών, Πυρσογιαννίτης την καταγωγή, Κ. Φρόντζος, ήταν πάντα περήφανος γιατί ο πρόγονος του Γ. Φρόντζος έχτισε το γεφύρι της Κόνιτσας (1870) και της Ζέρμας, τότε ασφαλώς θα χρονολογήσουμε τη γέφυρα μας στην ίδια περίπου ηλικία με της Κόνιτσας.

Αφορμή:

α) Στάθηκε η ένωση Ηπείρου-Δ. Μακεδονίας ειδικότερα, Ιωαννίνων - Καστοριάς, με σταθμό το Μοναστήρι της Ζέρμας. Παλαιότερα σώζονταν «ημιονική οδός» κάτω από το Μοναστήρι που οδηγούσε στην Σλάτινα (Χρυσή). Η Χρυσή (Σλάτινα) και το Πευκόφυτο (Βίσαντσκο) υπάγονταν μέχρι το 1924 Εκκλησιαστικά στην Επισκοπή Βελλάς. Επομένως η σύνδεση των χωριών αυτών με τη Μητρόπολη ήταν αναγκαία. Η διεύθυνση της πορείας ήταν: Χρυσή - Μοναστήρι Ζέρμας - Γέφυρα Ζέρμας - Μπλήσιαννη - Καστάνιανη - Κόνιτσα - Βελλά.

β) Η παράδοση που είναι διαδεδομένη στη Ζέρμα και διηγούνται με σαφήνεια οι γεροντότεροι Ζερματινοί (όχι Ζερμωνίνοί, όπως εσφαλμένα το γράφετε, και επί τη ευκαιρία δεν υπάρχει Αγία Κλαδύρμη. Το Μοναστήρι της Φούρκας είναι κι αυτό αφιερωμένο στην Παναγία), μιλάει για την κατασκευή της γέφυρας από μιά άκληρη Τουρκάλα, όχι όμως Μπέισσα, γιατί Μπέηδες κι Αγάδες δεν υπήρχαν στα χωριά μας. Οι Ζερματινοί και Καντσιώτες ζούσαν τη σκληρή και φιλόπονη ζωή τους ελεύθεροι στ' απάτητα τότε βουνά μας, ως γεωργοκτηνοτρόφοι και μαστόροι ενταγμένοι στην ιδέα της απελευθέρωσης τόσο κατά την πρώιμη Τουρκοκρατία, όσο και κατά την ύστερη.

γ) Η ανάγκη των Ζερματινών κτηνοτρόφων που ζούσαν στο Κοσαρτσικό, Λίμνες, Αρσέλια να έρχονται σ' επικοινωνία με το Μοναστήρι, τις κακές μέρες του χειμώνα και γιατί εκεί έβρισκαν απασχόληση ως καλλιεργητές ή εργάτες στα χωράφια, τα αμπέλια, και τους υδρομύλους του Μοναστηριού.

Αυτός ήταν και ο κύριος λόγος μεταφοράς τους από τους μικρούς οικισμούς στη Ζέρμα σύμφωνα με τη μέχρι σήμερα παράδοση, αλλά και με όσα αναφέρει ο Χ. Ρεμπέλης.

δ) Η εξυπηρέτηση των Ζερματινών κτηνοτρόφων που ήθελαν να έχουν το βιό τους στην παλιά τοποθεσία του Κοσαρτσικού, όταν έγινε η μεταφορά τους κοντά στο Μοναστήρι. Η μεταφορά έγινε επίσημα το 1750 και αυτό το λέμε με απόλυτη ευθύνη, γιατί σώζεται η χρονολογία λαξευμένη σε πλάκα μέσα σε καμάρα στην κεντρική βρύση του χωριού μας.

ε) Η διευκόλυνση των προσκυνητών των άλλων χωριών και ιδιαίτερα της Δροσοπηγής. Μία από τις καλύτερες παιδικές μου αναμνήσεις είναι το ότι παιδιά από τη Δροσοπηγή διατηρώντας, παλαιά συνήθεια, έφερναν με τα

πόδια, περνώντας από το γιοφύρι, ταμένες λαμπάδες στην Παναγία της Ζέρμας τη Διακαινήσιμο εβδομάδα.

Τρόπος: Επιστράτευση των φημισμένων «μπουλουκιών» μαστόρων των χωριών μας, για το χτίσιμο του γεφυριού. Βέβαια δεν ήταν ανάγκη να έλθουν από αλλού μάστοροι για την κατασκευή του Γεφυριού, αλλά αυτό δεν πρέπει να είναι έργο των Καντσιωτών αποκλειστικά, γιατί:

α) Έχουμε τη μαρτυρία του Κ. Φρόντζου από την Πυρσόγιαννη, που λέει ότι χτίστηκε από Πυρσογιαννίτη πρωτομάστορα.

β) Το Μοναστήρι της Ζέρμας και η Κεντρική Εκκλησία του Αγίου Δημητρίου (1864) σύμφωνα με μαρτυρίες συγχωριανών μου χτίζονται από Πυρσογιαννίτες μαστόρους.

γ) Οι Καντσιώτες μαστόροι δεν μας έδωσαν, άλλα τέτοιου είδους δείγματα έργων μαστορικής. Αν υπάρχουν να τα αναφέρετε.

δ) Η τελευταία επισκευή της γέφυρας έγινε το 1927 με έξοδα του Μοναστηριού, από τον ειδικό γι' αυτές τις περιπτώσεις Καστανιανίτη Δούκα (Πληροφορίες του Ζερματινού Νίκ. Ζήνδρου γεν. το 1886 σε συνέντευξη που είχα μαζί του το 1979). Αν τον Καντσιώτη Καζάκη τον κρέμασαν αλήθεια, κάτω από το γεφύρι, όπως εσείς γράφετε, σίγουρα θα ήταν «λασποπαίδι». Την ευθύνη την είχαν οι Καστανιανίτες.

Η Ζέρμα και το Κάντσικο ήταν γεωργοκτηνοτροφικά χωριά αλλά συγχρόνως και μαστοχώρια. Ο Χ. Σούλης το Κάντσικο το γράφει γεωργοκτηνοτροφικό μόνο (Βλ. Εγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη τ. ΙΓ', σ. 727). Το κυνήγι, η γεωργία, η κτηνοτροφία και παράλληλα η μαστορική, ήταν οι κύριες ασχολίες των κατοίκων τους. Ύπερτερούσε όμως το επάγγελμα του κτηνοτρόφου, του τσέλιγκα γιατί αυτό την εποχή της

σκλαβιάς είχε ιδανικοποιηθεί στη ζωή των κλεφτών και του βουνού.

Αυτό έγινε με τη Ζέρμα κυρίως, γιατί η εδαφολογική της δομή προσφέρονταν για μια τέτοια διατήρηση του επαγγέλματος.

Η άσκηση του επαγγέλματος του κτηνοτρόφου τα χρόνια της Τουρκοκρατίας συνδυάζονταν άριστα με τη μαστορική, γιατί οι μαστόροι - ένας, ο νιώτερος από κάθε πατριαρχική οικογένεια - ταξίδευαν από του Αγίου Δημητρίου μέχρι των Αγίων Αποστόλων και οι άλλοι έμεναν με τα πρόβατα.

Η φήμη των Ζερματινών Κουδαραίων είχε φθάσει σ' αυτόν τον Αλή Πασά: Ένα γράμμα, του Αλή, χαρτί του Κώστα Γραμματικού, έγραφε: «Κώστα, μόλις απάρης την επιστολή μου, να έλθεις εδώ. Να μου φέρεις ένα μάστορα από τη Ζέρμα γιατί ο Αναγνώστης ο δικός σου δεν φτάνει που πνίγηκε και πήρε στο λαιμό του και τη λυγερή του, δεν φτάνει που όλος ο ντουινιάς κλαίει το κοπέλλι το Καραμπέρη μου το 'κανε θάλασσα και τη δουλειά .. Αυτά σου γράφω και σε περιμένω γρήγορα με το μάστορα. Βεζύρης Αλής».

Όνομα: Το γεγονός ότι πολλοί μικροοικισμοί υπήρχαν διασκορπισμένοι στα απάτητα για την εποχή της Τουρκοκρατίας βουνά μας, όπου η ζωή ήταν αρκετά δύσκολη και περιπετειώδης μας κάνει να υποθέσουμε ότι ανέβηκαν στα βουνά, γιατί ήθελαν να ζουν ανενόχλητοι, ελεύθεροι με το δικό τους τρόπο ζωής και με τα δικά τους ήθη και έθιμα. Σιγά - σιγά με την αύξηση των πρώτων αυτών οικισμών των Παλαιοχωρίων, νοιώθουν την ανάγκη ν' απομακρύνονται από αυτούς τους μικροοικισμούς και να σχηματίζουν καλύτερα περισσότερο οργανωμένες κοινότητες. Αυτό συνέβη με το Επταχώρι, Ζέρμα, Κάντσικο. Έχουμε δηλ. σύμπτυξη Παλαιοχωρίων.

Ήταν φυσικό αυτοί οι μικροί οικισμοί, όπως προαναφέρουμε να μη μπορούν ν' αναλάβουν από μόνοι τους τη μεγάλη δαπάνη κατασκευής ενός γεφυριού στο Σαραντάπορο.

Την απόφαση για να στηθεί ένα γεφύρι την εποχή αυτή έπαιρνε συνήθως κάποιο μεμονωμένο πρόσωπο ή και ολόκληρο χωριό. Στην πρώτη περίπτωση μπορεί να επρόκειτο για έναν πλούσιο κάτοικο, για κάποιον που κατείχε μια θέση ή και για τον ηγούμενο ενός κοντινού Μοναστηριού.

Όπως ήταν φυσικό, αυτούς βάραινε και η δαπάνη. Για ηθική αμοιβή το γεφύρι έπαιρνε πολλές φορές το όνομά τους. Η ονοματοδοσία γινόταν με το πέρασμα του χρόνου.

Για την περίπτωση της ονοματοδοσίας της Ζέρμας, όποια χρονολογία κι αν κατασκευάστηκε αυτή, έπαιξε το ρόλο του το Μοναστήρι. Δόθηκε το όνομά του Μοναστηριού στη γέφυρα, γιατί το Μοναστήρι της Ζέρμας ασκούσε τότε όχι μόνο μια θρησκευτική επιρροή στους θεοσεβείς κατοίκους των γύρω χωριών και τους κλέφτες της περιοχής, αλλά και μια παιδευτικό - κοινωνική. Ο Ι. Λαμπρίδης στα ηπειρωτικά του μελετήματα γράφει, ότι ο ηγούμενος της Μονής Σίλβεστρος διατήρησε από το 1864 - 1867 τη Σχολή της ομώνυμης αυτής κοινότητας, ο δε Π. Φρόντζος στη μελέτη του για την παιδεία στην Πυρσόγιαννη καταλήγει στο συμπέρασμα πως το Μοναστήρι της Ζέρμας, μαζί με τα άλλα της επαρχίας: Μολυβδοσκεπάστης, Μόλιστας θα πρέπει να θεωρηθούν πριν από το 1700, ως κέντρα εκπαίδευσης.

Ανεπιφύλακτα το γιοφύρι της Ζέρμας πήρε το όνομα από το Μοναστήρι της Ζέρμας, όπως το χωριό που συσπείρωσε τους μικρότερους οικισμούς γύρω από το Μοναστήρι, ονομάστηκε Ζέρμα και όπως ο γνωστός κλέφτης Γιαννούλης Ζέρμας πήρε το όνομά

του από τη Ζέρμα το χωριό που γεννήθηκε το 1854. (Βλ. Περιοδικό «Κόνιτσα» σχετικό άρθρο μας).

Το ότι το γεφύρι στο Σαραντάπορο «βαπτίστηκε» Γιοφύρι της Ζέρμας και πέρασε στην Ιστορία, ως γεφύρι της Ζέρμας και μ' αυτό το όνομα πρέπει να παραμείνει ενισχύεται κι από τα παρακάτω:

α) Από τα δικά σας γραφόμενα: «Επιμένω να ονομάζω το γεφύρι Καντσιώτικο γεφύρι», ενώ είναι γνωστό σε πολλούς σας «γέφυρα Ζέρμας». Εσείς έχετε το δικαίωμα να επιμένετε, αλλά δεν σας δίνουμε το δικαίωμα να πλαστογραφείτε την τοπική ιστορία και να μεταχειρίζεστε την επαγγελματική σας ιδιότητα για να παραπληροφορήσετε και να διαστρεβλώσετε την αλήθεια. Δεν είναι υπόθεση των «καλαμαράδων» η ονοματοδοσία των γεφυριών ή μιας κουβέντας ενός τσοπάνη (Τι αστεία πράγματα) κ. Ζιώγα, όπως θα το αντιληφθήκατε.

β) Από το ότι στη συνείδηση του λαού των χωριών υπάρχει η αντίληψη, ότι το γεφύρι φέρει το όνομα της Ζέρμας. Αυτό δηλώνει το παρακάτω δημοτικό τραγούδι που τοποθετείται κι αυτό στην εποχή της Τουρκοκρατίας:

Μεσ' της Ζέρμας το γιοφύρι και στη σκάλα απ' το Κριμμίνι βγαίνουν κλέφτις μεσ' το δρόμο, όλοι τους αρματωμένοι.

Πιάνουν δένουν το Δημότσιου ξαρματώνουν την καλή του και την ξέταζ' ο αφέντης και τη ρωτάγι τη δόλια.

Τούρκα είσι μωρ' καημένη; Όχι αφέντη μ' Ρωμιοπούλα Τούρκα είσι μωρ' καημένη κι έχεις τα νύχια σου γραμμένα;

Έχεις τα νύχια σου γραμμένα, τα μαλλιά σ' μπογιατισμένα

Έλα κρίνε βρε Δημότσιου πόσο μάλαμα θα δώσεις

να σου λύσουμι τα χέρια να σ' χαρίσουμι καλή σου.

γ) Οι Ζερματινοί κτηνοτρόφοι που διατήρησαν το βιό τους στο Παλαιχώρι, Λίμνες (Κοσαρτσικό), Αρσέλια (τοποθεσία πιο κοντινή στη γέφυρα) χρησιμοποιούσαν το γεφύρι όταν το ποτάμι «φούσκωνε και κατέβαζε πολλά νερά» για περισσότερη ασφάλεια, γιατί το ξύλινο γεφύρι στις Καρυές πέρα από το ότι είναι πολύ νεώτερο κατασκευάσμα, δεν άντεχε στην ορμή των νερών. Οι Ζερματινοί είχαν επομένως ανάγκη πρόσβασης και όχι τόσο οι Καντσιώτες.

δ) Το κύριο μονοπάτι κυκλοφορίας κατά μήκος του Σαραντάπορου για επικοινωνία με Κόνιτσα, των Καντσιωτών, ήταν μέχρι τις μέρες που εμείς πηγαίναμε στην Πυρσόγιαννη με τα πόδια για να πάρουμε το λεωφορείο για Κόνιτσα, από την πλευρά τη δική σας την «ανήλια» κι όχι όπως ισχυρίζεστε και το γράφετε από την «προσήλια» της Ζέρμας. Και αυτό για τους εξής λόγους:

- Η απόσταση για τους συγχωριανούς σας από την πλευρά Δροσοπηγής - Μπλήσιγιαννης - Καστάνιανης ήταν και πιο ομαλή και πιο κοντινή.

- Υπήρχε βατός δρόμος, πάνω στα υπολείμματα της παλιάς ονομαστής Εγνατίας οδού, η οποία περνούσε απ' αυτήν την πλευρά.

- Ο συνοικισμός Μπλήσιγιαννης κατά τον Χ. Σούλη (ο.π.) υπαγόταν στην Δροσοπηγή (Κάντσικο) μέχρι το 1928.

- Πολλές φορές επικοινωνούσατε με Κόνιτσα μέσω Κεράσοβου (Αγίας Παρασκευής).

- Από αυτήν την πλευρά, δεν υπήρχαν ποτάμια, τα οποία έπρεπε ν' αντιμετωπιστούν στην πορεία, όπως από την «προσήλια» το Λουσιώτικο, η Μπιστίλιαπη και μαζί μ' αυτά και ο απότομος βράχος της «κακιάς σκάλας». η διάνοιξη της σύγχρονης σήμερα οδικής αρτηρίας Κόνιτσας - Νεάπολης και η κατασκευή γεφυριών έλυσαν αυτά τα προβλήματα αλλά ξεγελούν το μελετητή και τον επισκέπτη.

ε) Το ενδιαφέρον και η μέριμνα των Καντσιωτών, συγχωριανών σας, για το γεφύρι ήταν:

- Να στρώσουν, χωρίς καμιά επίβλεψη ειδικού με τσιμέντο το γεφύρι, για να περνούν τα ΙΧ και τα ταξί από πάνω του, όταν έγινε η διάνοιξη της νέας οδικής αρτηρίας από την πλευρά της Ζέρμας.

- Να στηθεί, χωρίς την παραμικρή διαμαρτυρία τους η σιδερένια γέφυρα δίπλα στην κομψή παραδοσιακή πέτρινη για να εξυπηρετηθούν μόνο και μόνο συγκοινωνιακά και να προκύψει ο αισθητικός αυτός βαρβαρισμός, μαζί με τις προσχώσεις του νέου δρόμου.

Τέλος, σας πληροφορούμε ότι σε Κτηματολόγιο της Ιεράς Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Ζέρμας, το οποίο συντάχτηκε το 1932 από τον Πρόεδρο της Κοινοτητάς μας αναγράφεται ως Μοναστηριακή (Βακούφικη) περιουσία:

α) Αγρός ξερικός 10 στρεμμάτων στο γεφύρι.

β) Υδρόμυλος, λιθόκτιστος στο ποτάμι περιφέρειας Ζέρμας, μισθωμένος, ο οποίος κτίστηκε από τον Ηγούμενο του Μοναστηριού και σημειώνεται χαρακτηριστικά «Άγνωστον πότε και παρά ποίον».

Τόσο το χωράφι στο Γεφύρι, όσο και ο νερόμυλος έχουν σχέση με το Μοναστήρι Ζέρμας και μας πείθουν για άλλη μια φορά από ποιόν κατασκευάστηκε η γέφυρα στο Σαραντάπορο και γιατί έφερε και πρέπει να φέρει το όνομα γέφυρα της Ζέρμας. Συνοδευτικά κτήρια των γεφυριών ήταν ο Μοναστηριακός μύλος της Ζέρμας για ευνοήτους λόγους. Εκμετάλλευση του περάσματος του Γεφυριού.

Μοναδικό κίνητρο αφετηρίας μας στη δημοσίευση της απαντητικής αυτής επιστολής που αφορά το μοναδικό Ηπειρώτικο λίθινο γεφύρι στον ποταμό Σαραντάπορο της Επαρχίας μας, υπήρξε η αγάπη μας για το χωριό μας, τη Ζέρμα και το Μοναστήρι της, από τη μεριά μεριά, και το ενδιαφέρον μας για την τοπική Ιστορία και τη διαλεύκανση της αλήθειας από την άλλη.

Με Εκτίμηση,
Ιω. Β. Τσάγκας
Ζερματινός

συνέχεια του προηγούμενου

Η Δοξασμένη κοιλάδα

(Η λεκάνη του Αώου, η Αρχαία Παραναΐα)

του Ηλία Παπαζήση

2 Του Παλαιοχωρίου - Λαΐστης

Βρίσκεται ανατολικά του άλλοτε χωριού Παλαιοχώρι και απέχει απ' αυτό περίπου 20' λεπτά της ώρας. Είναι χτισμένο σε δεσπόζουσα τοποθεσία, κατάφυτη και με εκτεταμένο ορίζοντα. Απ' εκεί αντικρύζει κανείς τις απόκρημνες και γυμνές κορυφές της Τύμφης, πυκνά από πεύκα δάση, οξιές, έλατα και πανύψηλα δένδρα, τις γυμνές και καταπράσινες του Σμόλικα παρυφές που όλα μαζί δημιουργούν μια φύση, ένα τοπίο, εξαίρετο, ένα υπέροχο Αλπικό μεγαλείο. Πότε ακριβώς κτίσθηκε αυτό το Μοναστήρι δεν γνωρίζουμε. Το μόνο φωτεινό σημείο που βρίσκεται είναι η εντοιχισμένη στον τοίχο του Ναού πλάκα που ακριβώς έχει:

«ΙΣΤΟΡΙΘΗ Ο ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑ ΤΡΙΑΔΟΣ ΚΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣΙΩΤΑΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΔΑΜΙΑΝΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΕΚ ΚΩΜΟΠΟΛΕΩΣ ΠΑΛΑΙΟΣΕΛΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΕΛΛΑΣ ΑΙΩΝΙΑ ΤΟΥ Η ΜΝΗΜΗ. ΙΣΤΟΡΙΘΗ ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥΣ ΕΚ ΚΩΜΗΣ ΧΙΟΝΙΔΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΕΛΛΑΣ. 1884 Ιουλίου 10».

Κατά τα υπάρχοντα λοιπόν στοιχεία και υπάρχουσες πληροφορίες ο Μοναχός Δαμιανός υπήρξε ο κύριος δημιουργός και ανακαινιστής του Μοναστηριού. Έκτισε πολλά κτίρια, δωμάτια φιλοξενίας, κελλιά. Ηγουμενείο, Αποθήκες.

Εδημιούργησε πολλά αγροκτήματα που καλλιεργούσε με αρκετή απόδοση. Γιδοπρόβατα και Μελισσοκομείο. Το κατέστησε ένα Μοναστήρι α-

ξιόλογο στην περιοχή. Ήτο άνθρωπος δραστήριος ο Δαμιανός απο μικρός αφοσιωμένος στη Χριστιανική θρησκεία. Κατήγετο δε απ' την οικογένεια Κοκώνη του Παλαιοσελλίου.

Ο Ναός του Μοναστηριού επ' ονόματι της Αγίας Τριάδος γιορτάζει την επομένη του Αγίου Πνεύματος. Όταν το Μοναστήρι ήκμαζε πολλοί προσκυνητές απ' όλα τα χωριά της Κοιλάδος του Αώου μετέβαιναν να συνεορτάσουν και να πάρουν τη φώτιση του Αγίου Πνεύματος.

Ο Δαμιανός αγάπησε πολύ το Μοναστήρι. Απέθανε και ετάφη εκεί όπου βρίσκονται και τα λείψανά του. Τον διεδέχθη ο Αρχιμανδρίτης Αγαθάγγελος Καραμπέρης Ιερομόναχος απ' το Παλαιοσέλλι, ο οποίος πρότερα εμόναξε δυο Άγιον Όρος. Προσπάθησε και ο Αγαθάγγελος να διατηρήσει το Μοναστήρι στην κατάσταση που ήταν επί Δαμιανού. Δεν παρέμεινε όμως πολύ χρονικό διάστημα. Μετ' επταετίαν το εγκατέλειψε γιατί διορίσθηκε εφημέριος στην Κοινότητα Αρμάτων.

Έκτοτε το Μοναστήρι άρχισε να παρακμάζει. Κανένας πλέον υπεύθυνος μοναχός ανέλαβε να ηγουμενεύσει. Κατά καιρούς κατέφυγαν και πρόσφεραν υπηρεσία σ' αυτό ανεύθυνοι και απόκληροι της ζωής. (Πέκης απ' το Βρυσοχώρι, Χρύσω απ' το Ελεύθερο κ.α.) Σήμερα απ' τα οικήματα σώζονται μόνο τα ίχνη. Ο Ναός διατηρείται σε σχετική καλή κατάσταση. Συνεχίζει να εορτάζει την επομένη του Αγίου Πνεύματος αλλά με ολίγους δυστυχώς προσκυνητάς απ' τη Λαΐστα και Ηλιοχώρι. Επιτροπεύει σ' αυτόν η Κοινότης Λαΐστης στην οποία περιήλθε και η περιφέρεια του ερημωθέντος χωριού «Παλαιοχώρι».

3) Του Βρυσοχωρίου (Γκρόνιτσας). Το Μοναστήρι τούτο λέγεται και Γκρόνιτσας, προφανώς απ' τη περιοχή που είναι κτισμένο και έχει το όνομα αυτό.

Βρίσκεται προς δυσμάς του χωριού και απέχει απ' αυτό περίπου δέκα πέντε χιλιόμετρα. Στη θέση του προϋπήρχε Ασκητήριον από το έτος 1238. Χτίσθηκε το Μοναστήρι το έτος 1617 και κτήτορες του φέρονται τρεις αδελφοί μοναχοί απ' τη Μακεδονία ο Ιωακείμ, ο Χρυσανθος και η Στασιανή. Η περιοχή του είναι κατάφυτη από πολλά δένδρα και με αρκετά νερά. Γρήγορα εδημιούργησε περιουσία σε πολιτιστικά και αποδοτικά χωράφια. Πλουτίσθηκε με δωμάτια, κελλιά, υδρόμυλο, νεροτριβιά, εδημιούργησε γιδοπρόβατα αρκετά και οργανωμένο μελισσοκομείο. Εμόνασε σ' αυτό και μοναχός Βλάσιος στο όνομα αρκετά χρόνια. Εσυκοφαντήθη όμως και δυσανεστημένος έφυγε. Άρχισε με τη πάροδο του χρόνου η παρακμή του και η εκκλησιαστική επιτροπή για να εξοικονομήσει τα έξοδα της συντήρησής του ενοικίαζε τα κτήματα σε λαϊκούς. Τέτοιοι ενοικιαστές φέρονται ο Βασίλης Τσάμης απ' το Βρυσοχώρι και ο Νικόλαος Σιμούλης μετά του υιού του Δημητρίου απ' το Παλαιοσέλλι. Λόγω της γεωγραφικής θέσης του απομονωμένο και μακριά από κάθε συγκοινωνία, ήταν η φωτεινή λαμπάδα στα χρόνια της σκλαβιάς, το καταφύγιο των κυνηγημένων και κατατρεγμένων, αλλά και των αποφασισμένων να πολεμήσουν τον σκληρό κατακτητή. Απ' το κτίριο σώζεται μόνο ένα δωμάτιο της Στασιανής. Χρησιμεύει το χειμώνα για καταφύγιο στους κυνηγούς. Σώζεται και ο μικρός Ναός στον οποίο το 1974 με δαπάνη του συνταξιούχου δασκάλου Αδαμαντίου Κουνάβου έγιναν πολλές επισκευές. Μπροστά από λίγα χρόνια ο εορτασμός καθιερώθηκε να γίνει την ημέρα του Αγίου Πνεύματος και όχι την επομένη όπως γίνονταν πρώτα. Όλοι οι κάτοικοι του χωριού τρέχουν την ημέρα αυτή να προσκυνήσουν και να συνεορτάσουν (πολλά, απ' το βιβλίο του Ν. Εξάρχου το «Βρυσοχώρι»).

4) Του Παλαιοσελλίου. Σε απόσταση μισής ώρας απ' το χωριό προς τα δυτικά, στο σημερινό σύνορο με το Ελεύθερο, υπάρχει η τοπωνυμία «Παλημονάστηρο». Εκεί κατά την παράδοση υπήρχε Μοναστήρι. Ήταν αφιερωμένο στον Άγιο Γεώργιο τον Τροπαιοφόρο. Το βεβαιώνουν το Εικόνισμα του Αγίου Γεωργίου που είναι χτισμένο εκεί, και η ονομασία της συνεχόμενης περιοχή «Γεωργίτσα». Η ιστορική έρευνα τούτου του μοναστηριού δεν απέδωσε πολλά. Τα όσα όμως συγκεντρώσαμε γι' αυτό, δίδουν φως, ότι υπήρχε Μοναστήρι με ζωή, κίνηση και δραστηριότητα.

Η γηραιά Κατίνα Πέκη απ' το Πλαιοσέλλι, μας διηγήθηκε, ότι καθώς ομολογούσε η μητέρα της Βασιλική που κατήγετο απ' το Ελεύθερο το γένος Τζινέρη, υπάρχει η πληροφορία ότι στο Μοναστήρι αυτό, είναι θαμένα τρία βαρέλια, Το ένα με χρυσαφικά, το δεύτερο με μπαρούτι, το τρίτο με φίδια.

Στα συμβολικά αυτά, ημείς δίδουμε την εξής ερμηνεία. Το πρώτο βαρέλι υπονοεί, ότι το Μοναστήρι ήταν πλούσιο, το δεύτερο βαρέλι ότι το Μοναστήρι χρησίμευε και ως αποθήκη πολεμικού υλικού, και το τρίτο ότι ήτο έδρα, τόπος συγκεντρώσεως επαναστατών κατά του Τούρκου κατακτητού.

Αυτή θα ήταν και η αιτία που κατ' επανάληψη λεηλατήθηκε, και καταστράφηκε τελικάτα πάσα πιθανότητα, όταν οι κάτοικοι του Παλαιοσελλίου ως και προηγουμένως γράφομε, εγκατέλειψαν το χωριό και κατέφυγαν στη περιφέρεια Βεροίας για να μη γίνονται κολλήγοι στον Μπέη του Ελευθέρου.

Στο Κέντρο του χωριού Παλαιοσελλίου υπάρχει κτίριο που παλαιότερα οι κάτοικοι το ονόμαζαν «Μετόχι». Επειδή το όνομα αυτό συνηθίζεται στα εξωτερικά παραρτήματα και οικήματα των Μοναστηριών, δεν αποκλείομε το ενδεχόμενο να ήταν το κτίριο αυτό κτήμα του Μοναστηριού και μετά τη κατα-

στροφή του να περιήλθε στη δικαιοδοσία της κεντρικής Εκκλησίας του χωριού. Χρόνια το κτίριο αυτό χρησίμευσε ως σχολείο και ως υφαντήριο αργότερα.

Σήμερα έχει μεταρρυθμισθεί κατά το πλείστον και ενοικιάζεται το μεν υπόγειό του ως Καφενείο, το δε ισόγειο του ως αποθήκη. Σε μικρό δε δωμάτιό του στεγάζεται η Ενοριακή Βιβλιοθήκη έργο του Ιερέως Παναγιώτου Πριμικήρη. Υπάρχει επίσης η πληροφορία, ότι στο Μοναστήρι αυτό, υπήγετο και το εξωκκλήσι του χωριού «Άγιος Γεώργιος» στο οποίο επετρόπευσε πολλά χρόνια ο Ιερομόναχος Ιωακείμ και μετά το θάνατό του συνέχισε την επιτροπεία η οικογένειά Παπαχατζή απ' την οποία κατήγετο ο Ιερομόναχος Ιωακείμ. Σήμερα διακρίνονται μόνο ίχνη κτιρίου στο «Παληομανάστηρο».

5) Των Πάδων. Υπήρχε Μοναστήρι στην περιοχή των Πάδων, εκεί που βρίσκεται σήμερα ο Ναός της Αγίας Παρασκευής αφιερωμένο στο ονομά της.

Μέχρι το έτος 1978 βρίσκονταν σε ακμή, είχε περιουσία, μοναχούς και Ηγούμενον. Αρχισε η παρακμή του και κατά καιρόν διακονούσαν σ' αυτό ιερείς του χωριού Παπαγεώργιος Στεφάντης, ο Ιερομόναχος Χριστόφορος, Παπαδημήτρης κ.α. Είχε αρχίσει και η κατάρρευση του Ναού, ο οποίος ανακαινίσθηκε εκ βάθρων το έτος 1968 με δαπάνη του κατοίκου Πάδων Ιωάννου Τρουπέλα εις μνήμην της μητρός του Στεργιανής. Στον ανακαινισθέντα αυτόν Ναόν βρίσκονται και οι Άγιες εικόνες του Παλαιού Ναού, της Αγίας Παρασκευής του Χριστού, της Παναγίας, του Αγίου Ιωάννου, και των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου.

Κατά πληροφορίαν υπήρχε και Μοναστήρι γυναικών, κτισμένο πιά κάτω απ' το Ναό της Παναγίας του Κάτω Μαχαλά.

Συγκεκριμένα όμως στοιχεία δεν κατέχομε.

6) Αρμάτων Λέγεται, ότι το Μοναστήρι των Αρμάτων υπήγετο πρώτα, στην Ιερά Μονή της Αγίας Παρασκευής Σαμαρίνας. Είναι δε γνωστό ως «Μετόχι» και συνεχίζεται η ονομασία του αυτή. Ο Ναός του μικρός ήτο αφιερωμένος στην Αγία Παρασκευή, η οποία κατά την παράδοση μόνη της με θαυματουργό τρόπο, υπέδειξε την τοποθεσία που θα κτιζονταν ο Ναός της. Η Αγία εικόνα της που βρίσκονταν στο Μοναστήρι της Σαμαρίνας έφυγε και παρουσιάσθηκε στη θέση της περιφέρειας Αρμάτων που κτίσθηκε το Μοναστήρι (Μετόχι).

Κτήτορες του Ναού φέρονται μοναχοί του ανωτέρω αναφερθέντος Μοναστηρίου Σαμαρίνας. Εκείνοι κατάλαβαν την επιθυμία της Αγίας και από σεβασμό και ευλάβεια προς Αυτήν έκτισαν τον Ναόν της. Με το πέρασμα του χρόνου γύρω απ' το Ναό κτίσθηκαν κτίρια με δωμάτια, κελλιά, αποθήκες στα οποία εγκατεσθάθησαν μόνιμα μοναχοί. Έγινε πλέον Μοναστήρι το οποίο γρήγορα πλουτίσθηκε με πολλά χωράφια, αμπέλια, υδρόμυλοι, νεροτριβιά, μελισσοκομείο, γιδοπρόβατα και αγελάδες.

Όσοι δε απ' τους κατοίκους του χωριού εγκατέλειπαν το χωριό και εγκαθίσταντο σ' άλλα μέρη, όσα κτήματα είχαν στο χωριό τα αφιέρωναν στην Αγία Παρασκευή. Δημιουργήθηκε λοιπόν ένα αξιόλογο Μοναστήρι με αρκετή περιουσία. Η απόδοση δε των αγρών και των αμπελιών ιδίως των τελευταίων ήτο μεγάλη. Αυτό μαρτυρεί η ύπαρξη κάδων, βαρελιών χωρητικότητας πολλών τόνων. Χρησίμευσαν δωμάτια αυτού ως σχολείο κατά τα χρόνια της σκλαβιάς και οι αποθήκες του για αποθήκευση πολεμικού υλικού.

Δυστυχώς, όπως όλα τα Μοναστήρια παρήκμασε και αυτό. Κετέρρευσε. Έμεινε μόνο ο Ναός ο οποίος το 1962 κάηκε από απροσεξία μικρών παιδιών. Μαζί του και η θαυματουργός ει-

κόνα της Αγίας Παρασκευής του 9ου αιώνας. Ευτυχώς οι κάτοικοι έκτισαν νέον Ναόν και εξακολουθούν να τιμούν και να σέβονται την Αγία Παρασκευή η οποία πολλές φορές τους επροστάτευσε και διεφύλαξε από διάφορους κινδύνους.

Πανηγυρίζουν στη μνήμη της (26 Ιουλίου) τρεις μέρες (σχετικές πληροφορίες πήραμε από τον ευσεβή κάτοικον του χωριού κ. Χρ. Χρυσικό και τον ευχαριστούμε).

Με το όνομα «Παλιομονάστηρο» υπάρχουν τοποθεσίες στην περιοχή «Μαντάνια» της περιφέρειας Αρμάτων και στη περιοχή «Καδτράνια» της περιφέρειας Διστράτου. Δεν μπορέσαμε όμως να συγκεντρώσουμε πληροφορίες για τις τοπωνυμίες αυτές.

συνεχίζεται

Μοναστήρι των Αγίων Αποστόλων Κλειδωνιάς (1662)

Μια επιθυμία.

Πολλές φορές ταξιδεύοντας για τα Γιάννενα έβλεπα από τη Βίγλα τη θεαματική τοποθεσία της παλιάς Κλειδωνιάς και πάντα ανανεωνόταν η μυστική επιθυμία να πραγματοποιήσω μια επίσκεψη - πρόσκυνημα. Λέγω πρόσκυνημα γιατί σήμερα εκεί μόνο οι εκκλησίες διατηρούνται. Τα σπίτια έχουν γίνει χαλάσματα, εκτός από ελάχιστα που τα συντηρούν οι τρεις τέσσερις κτηνοτρόφοι, που είναι και οι μοναδικοί κάτοικοι του χωριού. Θεωρούσα προσβολή για τον εαυτό μου όταν έβλεπα τους τουρίστες να σταματούν τα αυτοκίνητα τους και να απολαμβάνουν τους πέτρινους όγκους της χαράδρας του Βίκου, πολλούς μάλιστα απ' αυτούς να οδοιπορούν αρκετές ώρες, ενώ εγώ είχα ακουστά μόνο για την παλιά Κλειδωνιά. Έτσι στις 2 Νοεμβρίου 1986 η επιθυμία έγινε πραγματικότητα.

2. Μοναστήρια και εκκλησίες.

Από τη νέα Κλειδωνιά ξεκίνησα στις 3 το απόγευμα. Πρώτη στάση στην εκκλησία της Μεταμόρφωσης. Εδώ υπήρχε μοναστήρι χρονολογούμενο πιθανώς από το μισό του 16ου αιώνα. Το 1867 ανακαινίστηκε ο ναός μάλλον.¹ Δεν έχουμε ιστορικά στοιχεία που να εί-

μαστε σε θέση να συμπεράνουμε σχετικά με το τι κελιά υπήρχαν γύρω από το ναό, τι μοναχούς είχε κ.λ.π.

Συνεχίζοντας τη διαδρομή, πάντοτε ζίκζάκ στις ανηφοριές της Ραδόβολης, βλέπω τα πουρνάρια που δεν ξεπερνούν σε ύψος τα δύο μέτρα. Είναι τα μόνα δέντρα που υπάρχουν σε τούτο το βουνό. Το μονοπάτι όλο πέτρες. Προχωρώ με σύντροφο το χρήσιμο για την ιστοροπία ραβδί.

Στα μισά της διαδρομής συνάντησα τη γυναίκα του Δημήτρη Καραφλιά που κατηφόριζε. Η κυρά Ουρανία πρόθυμα μου έδωσε χρήσιμες πληροφορίες για την ανάβαση και με διαβεβαίωσε πως ο άντρας της θα μου κάνει καφέ. Το γεγονός ότι αυτή σχεδόν καθημερινά ανεβοκατεβαίνει μου έδωσε μια τόνωση για την περαιτέρω οδοιπορία. Καθώς ανηφορίζω η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου ... μεγαλώνει. Συναντώ ένα λιθόκτιστο εικόνισμα και λίγο πιο πάνω ένα μεγάλο δέντρο. Μετά μερικά μέτρα φτάνω τον ...ορίζοντα. Μπροστά ο Άγιος Αθανάσιος καθισμένος και ασάλευτος στα βράχια που ακατάπαυστα ανεμοδέρνονται. Πρόκειται για την εκκλησία που βλέπουμε από την οδό Κονίτσης - Ιωαννίνων. Είναι σταυρεπίστεγη και «η τοιχοποιία αποτελείται από τετράγωνους λίθους μικρών διαστάσεων, ποικίλων σε μέγεθος». Σύμφωνα με την κτιτορική επιγραφή η εκκλησία χρονολογείται από το 1617. Είναι κατάγραφο με τοιχογραφίες.

Στη βίγλα του Αγίου Αθανασίου δεν μπορώ να σταθώ πολύ. Ο φθινοπωρινός αέρας είναι δυνατός και παγερός. Ο ήλιος έκλινε προς τη δύση του. Από εδώ φαίνονται ο κάμπος της Κλειδωνιάς, η συμβολή των δύο ποταμών, Βοϊδομάτη και Αώου, τα χωριά Μάζι, Αετόπετρα και Μελισσόπετρα, ενώ από την άλλη μεριά ο Άγιος Μηνάς, η Αρίστη και το «πέτρινο δάσος» του Γαπίγκου με ελαφρώς χιονισμένες τις κορυφές του.

Στο καταπράσινο οροπέδιο (880 μ.) που φαίνεται από τούτη την εκκλησία επικρατεί ησυχία. Μόνο κουδούνια γιδιών και αραιά γαυγίσματα σκύλων φτάνουν στα αυτιά μου. Οι πλαγιές είναι ομαλές. Περπατώ, χαίρομαι και εύκολα εντοπίζω τις άλλες εκκλησίες. Μόνο το μοναστήρι των Αγίων Αποστόλων δεν φαίνεται.

Τρίτη εκκλησία που επισκέπτομαι είναι του Αγίου Νικολάου, όπου ήταν και το νεκροταφείο του χωριού. Βρίσκεται πέρα από το ρέμα. Έχει τοίχο γύρω γύρω και μερικά δέντρα. Χρονολογείται από το 1620. Είναι βασιλική με τρούλο. Τοιχογραφίες υπάρχουν μόνο στον τρούλο και την κόγχη του ιερού. Οι υπόλοιπες επιφάνειες δεν έχουν ούτε σοβατίσματα. Το έργο της διακόσμησης έμεινε ημιτελές από κάποια αιτία. Η προφορική παράδοση αναφέρει ότι ο αγιογράφος έπεσε από τη σκαλωσιά και σκοτώθηκε, γεγονός που έκανε διστακτικό κάθε άλλο αγιογράφο να συνεχίσει.

Συνεχίζω την περιήγηση μέσα στα ερείπια του χωριού. Το υψωμένο καμπαναριό μου δίνει σημάδι που βρίσκεται η τέταρτη εκκλησία, που είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Πρόκειται για την κεντρική εκκλησία του χωριού που χρονολογείται από το β' μισό του 18ου αιώνα. Ο Τριανταφυλλόπουλος μελετώντας τις λίγες ζωσμένες τοιχογραφίες συμπεραίνει: «Γενικά, φαίνεται ότι οι τοιχογραφίες στην αψίδα και το μέτωπο της προέρχονται από αρχαιότερη φάση του ναού (17 αι. πιθανόν) όταν δε αργότερα, στον 18ο μάλλον αιώνα, επισκευάστηκε ριζικά ο ναός (τότε χαμήλωσαν τη στέγη, κόβοντας το άνω τμήμα των παλαιών τοιχογραφιών), αγιογραφήθηκαν οι υπόλοιπες επιφάνειες, έχοντας ως πρότυπο ύφους τις τοιχογραφίες των Αγίων Αποστόλων. Υπάρχει ωστόσο πιθανότητα

ΠΑΛΙΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

(Από το αρχείο του φωτογράφου Ι. Καλαίου).

Άναγνωστοπούλειος Σχολή 15 Δεκεμβρίου 1926

Χορός στο «Περιβόλι» Κόνιτσας.

να διασώζονται, κάτω από αυτές, και παλιότερες»².

Εδώ συνάντησα τον πρώτο άνθρωπο τον πρόθυμο και φιλόξενο Δημήτρη Καραφλιά. Όπως μου είχε πει η γυναίκα. Με είδε μόλις βγήκα στο οροπέδιο και ήθελε να μάθει ποιός είμαι και ποιό σκοπό έχω. Μια καλή περιέργεια. Στην πονηρή εποχή μας που και οι εκκλησίες μπήκαν στο στόχαστρο των αρχαιοκαπήλων, πρέπει οι σώφρονες να ανησυχούν. Ο Δημήτρης ευγενικά με ξενάγησε και με οδήγησε και στο μοναστήρι των Αγίων Αποστόλων.

Οι συγκινήσεις μου είναι διαδοχικές. Και τούτη η εκκλησία με κατανύσσει. «Από το διαλυμένο σήμερα μοναστήρι σώζεται μόνο το Καθολικό από τα κελιά υψώνονται, στα δυτικά του ναού, μεμονωμένοι τοίχοι. Έχοντας ως βάθος την οροσειρά της Τύμφης (κν. Γκαμήλας), βρίσκεται σε μικρή απόσταση ανατολικά του Αγίου Νικολάου»³. Χρονολογείται πιθανόν από το 1662 και είναι κατάγραφο με τοιχογραφίες του 1725 και 1740. Διατηρούνται μέχρι σήμερα ερειπωμένοι τοίχοι από τα κελιά του μοναστηριού.

Εντύπωση μου προκαλεί το σημαντικό από θρησκευτικής πλευράς γεγονός της υπάρξεως τριών μοναστηριών στην περιοχή της Κλειδωνιάς που στην ακμή της θαρρώ πως δεν θα είχε περισσότερα από 70 σπίτια. Είναι ιστορικά εξακριβωμένο ότι υπήρχαν μοναστήρια στη Μεταμόρφωση, τους Αγίους Αποστόλους και στους Αγίους Αναργύρους που βρίσκονται μέσα στη χαράδρα του Βοϊδομάτη.⁴ Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον να μαθαίναμε σχετικά με την ιστορία των τριών αυτών μοναστηριών της Κλειδωνιάς. Δυστυχώς δεν υπάρχουν στοιχεία. Πάντως δεν πρέπει να φανταστούμε μεγάλα μοναστήρια με ογκώδη κτιριακά συγκροτήματα. Τα λείψανα των κτιρίων που μέχρι σήμερα βλέπουμε και το μέγεθος των Καθολικών που

διατηρούνται, μας επιτρέπουν να συμπεράνουμε ότι επρόκειτο για τρία μονύδρια αναγνωρισμένα όμως από το Πατριαρχείο.

3. Μια συνομιλία.

Μετά το προσκύνημα στις εκκλησίες της Κλειδωνιάς ο Δημήτρης Καραφλιάς με προσκαλεί στο σπίτι του. Επιστρέφουμε μαζί διασχίζοντας το χωριό. Βλέπω σπίτια ολόκληρα, άλλα έτοιμα να σωριαστούν, άλλα χωρίς στέγες και παράθυρα, ακρωτηριασμένα από την εγκατάλειψη και άλλα έχουν διαλυθεί και μόνο οι βουβές πέτρες μαρτυρούν ότι υπήρχαν σπίτια. Και το καλοχτισμένο σχολείο που είναι δίπλα στην Παναγία την ίδια μοίρα έχει. Η στέγη του έχει πέσει.

Στο σπίτι του Δημήτρη ένωσα ζεστασιά. Μου προσέφερε γλυκό κουταλιού, καφέ και τσίπουρο. Δεν προλάβαμε να πούμε πολλά όταν ήρθαν και δυο άλλοι που μένουν στο χωριό: ο Αλέξανδρος Καλτσούνης και ο Μιχάλης Γιαννούλης. Ενημερώθηκαν και αυτοί για την επίσκεψή μου στον τόπο τους. Εξοικειωθήκαμε εύκολα και αρχίσαμε μιά συνομιλία με θέμα την Κλειδωνιά, τις αξιόλογες εκκλησίες της και τους διάφορους μελετητές της περιοχής. Δεν φανταζόμουν ότι θα είχα τόσο γόνιμη συζήτηση. Ο Αλέξανδρος έχει πλήρη βιβλιογραφική γνώση, γνωρίζει συγγραφείς και βιβλία, διαφυλάσσει στη μνήμη πληροφορίες και παραδόσεις είναι ένας ενημερωμένος άνθρωπος. Και ο Μιχάλης επίσης γνωρίζει πολλά. Θυμάται το χθές, λυπάται για το σήμερα, αγωνιά για το αύριο.

Συγκεντρωμένοι στο μικρό δωμάτιο του Δημήτρη είπαμε πολλά. Όμως η ώρα είχε περάσει. Το σκοτάδι εμφανιζόταν. Κάπως απότομα κόψαμε τη συζήτηση. Χαιρέτησα τους τρεις συνομιλητές και ξεκίνησα για την επιστροφή

Η κάθοδος διαρκεί περί τα 40' και δεν απαιτεί σταθμεύσεις. Αποχαιρετώντας και τον Άγιο Αθανάσιο, πήρα τον κατήφορο. Ο αέρας είναι παγερός. Τα αυτοκίνητα λάμπουν στο βάθος και ακούγονται οι μηχανές τους. Τίποτε από αυτά δε με συγκινεί.

Οι ιερές στιγμές στην ουρανογειτόνα Άνω Κλειδωνιά είναι μοναδικές. Προσκυνώντας τις εκκλησίες μεταφέρθηκα τρεις αιώνες πίσω, όταν οι Έλληνες από τον φόβο των Τούρκων κατακτητών σκαρφάλωναν στις πιο δυσπρόσιτες περιοχές των βουνών μας και έχτιζαν μοναστήρια και εκκλησίες για να λατρεύουν τον θεό και να ξεφεύγουν από το βλοσυρό μάτι των Αγαρηνών. Οδοιπορώντας στην παλιά Κλειδωνιά έχεις την αίσθηση ότι διαβάξεις σελίδες της μεταβυζαντινής μας ιστορίας που δυστυχώς, στις ημέρες μας δεν επαναλαμβάνεται...

Πρεσβ. ΔΙΟΝ. ΤΑΤΣΗΣ

1. Δημήτρη Τριανταφυλλόπουλου, Εκκλησιαστικά Μνημεία στην Κλειδωνιά Κονίτσης, ανάτυπο από τα Ηπειρωτικά Χρονικά (1975), σελ. 16. Προβλ. και πρεσβ. Διονυσίου Τάτση. Δύο Πατριαρχικά Σιγίλια προς την ιερά μονή του Σωτήρος Χριστού της Κλειδωνιάς, Ηπειρωτική Εστία, τεύχος 369 - 370/1983, σελ. 9 - 16.

2. Όπ. π., σελ. 45.

3. Όπ. π., σελ. 38.

Ο Λάζαρος στο χωριό μας (Πεκλάρι)

Β. Βαυρδούκα

1934. Ήμουν έκτη τάξη και μαθητές 150. Την παραμονή του Λαζάρου τα παιδιά και τα κορίτσια της πέμπτης και έκτης τάξης - Παρασκευή απόγευμα - αποκάτω από το σχολείο - όνομα τοποθεσίας Οβραές - πηγαίναμε να μάσουμε μανούσια, πασχαλούδες, ασπρολούλουδα. Παίρναμε ένα σταυρό από την Εκκλησία και τον στολίζαμε. Ο στολισμός γινόταν από τα παιδιά της έκτης μέχρι τις 7, τα δε τραγούδια που λέγαμε ήταν για όλους μικρούς και μεγάλους.

Αναλυτικά το καθένα με τη σειρά του:
*Καλή μέρα σας, καλή σπέρα σας
καλώς σας βρήκαμε την αφεντιά σας
Σήμερα έρχεται ο Χριστός,
επουράνιος Θεός, εις την πόλη Βηθανία.
Κλαίει η Μάρθα και η Μαρία
Λάζαρο, τον αδελφό τους
και γλυκό καρδιακό τους.
Τρεις ημέρες τον θρηνούσαν
και τον μοιριολογούσαν.
Την ημέρα την Τετάρτη
κίνησε ο Χριστός, για να ρθει
και βγήκε η Μαρία έξω από
τη Βηθανία: «Αν ήσουν εδώ
Χριστέ μου, Κυριέ μου και
Θεέ μου. Δε θα πέθαινε ο αδελφός μας
και ο φίλος ο δικός σου.
Μα κι εγώ τώρα πιστεύω
ότι δίνεις ό,τι θελήσεις
και νεκρούς θα αναστήσεις...».*

Για το σπίτι του νοικοκύρη

*Αφέντη, αφεντούλη μας,
πέντε φορές αφέντη,
πέντε κρατούν τη μούλα σου
και πέντε καλιγώνουν
και άλλοι πέντε σε παρακαλούν:
Αφέντη καβαλικά*

Όταν ο αφέντης ήταν ταξίδι
Εδώ έχουν τον αφέντη μας,
πολύ μακριά στα ξένα.
Τώρα μας είπαν έρχεται,
μας πήραν τα σαχάρικια.

Της κυράς

Κυρά χρυσή, κυρά αργυρή,
κυρά μαλαματένια,
κυρα, όταν στολίζεται
στην εκκλησιά να πάγεις,
βάζεις τον ήλιο πρόσωπο
και το φεγγάρι στήθος,
βάζεις και τον αυγερινό
καθάριο δαχτυλίδι.

Το τραγούδι της αρραβωνιασμένης κόρης

Εδώ έχουν κόρη όμορφη
ξανθιά γαλανομάτα
σιάζεται αρραβωνιάζεται
θέλουν να την παντρέψουν.
Της δίνουν το γιό του βασιλιά,
της δίνουν το γιό του Ρήγα.
Δε θέλει το γιό του βασιλιά,
δε θέλει το γιό του Ρήγα,
μόν' θέλει το αρχοντόπουλο
με τις πολλές χιλιάδες
που κοσκινίζει το φλουρί
και πέφτει το λαγάρι
κι αυτά τα κοσκινίσματα
τα δένει στο μαντήλι
και το μαντήλι στ' άλογο
και τ' άλογο στους κάμπους.
Διψάν οι κάμποι για νερό
και τα βουνά για χιόνια.
Διψάει κι ένα αγριομέλισσο
ένα όμορφο λουλούδι

Το αρραβωνιασμένου αγοριού

Αγόρι, αγοράκι μου,
καλό μου παλικάρι,
σήμερα είναι η κόρη σου,
η κόρη π' αγαπούσες
Να πας να πάρεις τ' άλογο
μην βρέξει και χιονίσει
και κατεβάσει ο Δούναβης
και πέσουν τα γεφύρια.

Το μικρό αγόρι που πρωτοπήγαινε στο λείο

Ένα μικρό μικρούτσικο
με μόσχο εγεννήθη,
με μόσχο ελατρεύθηκε
κι η μάνα του το έστειλε στο δάσκαλο
μ' ένα κλωνάρι μόσχο.
- Παιδί μου, τι είν' τα γράμματα,
παδί μου, τι είναι ο νους σου
- Τα γράμματα είναι στο χαρτί
κι ο νους μου είναι πέρα
πέρα στις όμορφες, πέρα στις μαυρομά-
τες
πό 'χουν το μάτι σαν ελιά
το φρύδι σαν γαϊτάνι
κι αυτό το ματοτσινόρο
σαν τούρκικο δοξάρι.

Του Παπά

Για σήκω απάνω δέσποτα,
και μην βαριοκοιμάσαι.
Οι εκκλησιές σημάνανε
τα μοναστήρια ψάλλουν
κι η δική μας η εκκλησιά
δεν ψέλνει, δεν σημαίνει.
Για πάρε την πατερίτσα σου
και κίνα γάλια - γάλια
Στην πατερίτσα ακούμπησε
χρυσό κλωνάρι βγάζει
κλωνάρι χρυσοκλώναρο
και χρυσοστολισμένο.

Τελευταίο λέγαμε το «καλό και τ' Άγιος ο Θεός».

Και τώρα λίγα λόγια για τις κινή-
σεις που κάναμε: Ξεκινούσαμε από
τους Σπαναίους, Ματζαίους του κάτω
Μαχαλά και φτάναμε στον Πάνω Μα-
χαλά. Μαζί μας είχαμε 2 καλάθια για τα
αυγά. Θα λέγαμε τα τραγούδια όλα ανά-
λογα με την οικογένεια. Η αμοιβή μας
ήταν 1 αυγό. Αυτό ήταν υποχρεωτικό.
Κανένας μας έδινε και δύο αυγά και κα-
νένα πενηνταράκι. Εκείνο που ξεχώριζε
ήταν τον καλόν και τ' Άγιος ο Θεός. Ε-
πειδή ήταν μεγάλο και έχει όλες τις ευ-
χές του Χριστού και του παραδείσου,

στο τέλος, όταν τελειώναμε τα τραγούδια, ρωτούσαμε: «Θέλετε και τ' Άγιος ο Θεός»;

Αν μας λέγαν: ναι, το λέγαμε, αλλά αυτό είχε 2 αυγά και ένα φράγκο. Όταν τελειώναμε, γυρίζαμε στο σχολείο. Ο δάσκαλος μετρούσε τα αυγά, έβγαζε 50 για το σχολείο, μετρούσε και τα φράγκα και τα πενηνταράκια και κρατούσε και από εκεί άλλα 50.

Τα αυγά τα πλήρωνε ο δάσκαλος και το κατοστάρικο το έβαζε στον κουμπαρά του σχολείου και έπαιρνε καμιά πλάκα, κοντύλια, που γράφαμε στις πλάκες, κανένα τετράδιο και τα έδινε σε όσα δεν είχαν.

Κλείνω με το «καλόν και τ' Άγιος ο Θεός»

καλό και τ' Άγιος ο Θεός,
καλό και να το πούμε.

Οποιος το λέει Χαίρεται

κι όποιος τ' ακούει αγιάζει

Όποιος καλό αφουγκράζεται.

Παράδεισο θα λάβει.

Παράδεισο και λίβανο

στο μέγα μοναστήρι.

Κάτω στα Ιεροσόλυμα
μεσ' του Χριστού τον τάφο.

εκεί δέντρο δεν ήτανε,

δέντρο εμφανερώθη,

ο δέντρος ήταν ο Χριστός

και η ρίζα η Παναγία

κι αυτά τα φιλοκλώναρα

ήταν οι μαθητές του,

που καρτερούσαν κι έλεγαν

Χριστέ μου, όταν σε σταύρωσαν

οι άνομοι και τα σκυλιά,

σκυλιά του παραδείσου

Του Φάρα επαρήγγειλαν

τρία καρφιά να φκιάσει

κι αυτός ο τρισκατάρατος

πιάνει και φκιάνει πέντε.

Εσύ, Φαρέ, που τα 'φκιασες,

να 'ρθεις να τα διατάξεις

Εγώ ο Φαρός, που τα 'φκιασα,

θα 'ρθω να τα διατάξω

Βάλτε τα δύο στα χέρια του

τ' άλλα τα δυο στα πόδια του,

να στάξει αίμα και νερό

να λιγωθεί η καρδιά του.

Σε τουτ' το σπίτι που 'ρθαμε

πέτρα να μη ραγίσει

κι ο νοικοκύρης του σπιτιού

Χρόνια πολλά να ζήσει.

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

Η Αρετή μοιάζει με καλοεπεξεργασμένο
πολύτιμο λίθο

(Ευριπίδης)

Η αρετή είναι επανώφορι που μας απομένει
πάντα στις κακοκαιριές.

(Αντισθένης)

Η αρετή είναι καρπός αιώνιος παντοτινός

(Χρυσόστομος)

Και αν ακόμη φοράει ράκη επαίνου η αρετή
προκαλεί σεβασμό.

Φίλων

Η αρετή της νεότητας είναι εφόδιο του
γήρατος.

(Μ. Βασίλειος)

Η Αρετή είναι η Τελειοποίηση του Ανθρώπου.

(Β. Ουγκώ)

Ο θεός έθεσε την εργασία ως φρουρό της
αρετής.

Ησίοδος

Να είσαι δίκαιος είναι καθήκον να είσαι
αγαθός είναι αρετή

(Ακινάτος)

Η αρετή έχει πολλούς διδασκάλους αλλά
λίγους αγωνιστές.

(πλάτων)

Μισθός αρετής έπαινος (ο έπαινος είναι
αμοιβή αρετής).

Αποχώρηση από τη Βιβλιοθήκη του κ. Αχιλλέα Κολιού

Υστερα από μια γόνιμη προσφορά ολόκληρης τριακονταετίας, υπόβαλε την παραίτησή του, την 1η Απριλίου, από τη Βιβλιοθήκη Κόνιτσας ο Αχιλλέας Κολιός.

Την ευθύνη της βιβλιοθήκης ανέλαβε την 1 - 3 - 1959, τότε που δεν υπήρχε ούτε ένα βιβλίο.

Υπήρχε μόνο το όνειρο για την ίδρυση μιας βιβλιοθήκης και ο μεγάλος ζήλος για την πραγματοποίησή του. Χωρίς χρονοτριβή και με τη συμπαράσταση της τότε εφορείας Βιβλιοθήκης, άρχισε τις θερμές εκκλήσεις προς κάθε λόγιο, εκδότη, συγγραφέα, οργανισμούς, Πανεπιστήμια, ιδιώτες κ.λ.π., να βοηθήσουν με κάθε τρόπο, για τον εμπλουτισμό της Βιβλιοθήκης.

Πράγματι, η ανταπόκριση υπήρξε άμεση και θετική, με αποτέλεσμα να φτάνουν δέματα με βιβλία και επιταγές με χρηματικά ποσά.

Η Εφορεία αξιοποίησε τα ποσά, με αγορές των πιο αναγκαίων βιβλίων, δηλαδή εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, ιστορίες, φιλολογικά, μαθηματικά κ.λ.π. και ό,τι καλό βιβλίο θα μπορούσε να βοηθήσει τους μαθητές των Σχολείων.

Στην συνέχεια, με την αμέριστη κρατική επιχορήγηση όλα τα χρόνια που πέρασαν από τότε, έφτασε σήμερα η Βιβλιοθήκη να έχει κάπου 40.000 τόμους βιβλία όλων των ειδών και επιστημών. Εκεί μέσα μπορούν όποτε το θελήσουν - μικροί και μεγάλοι - να βρουν το βιβλίο της αρεσκείας τους.

Κάθε επιτυχία της Βιβλιοθήκης είχε τη σφραγίδα του μεγάλου ενδιαφέροντος, της πολλής προθυμίας και της καλής διάθεσης του κ. Κολιού.

Μπορούμε να πούμε ανεπιφύλακτα ότι εδώ ταιριάζει αυτό που λένε: «Φ

κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση». Και τούτο δεν είναι μόνο δική μου γνώμη, αλλά κοινή διαπίστωση όσων είχαν την ευκαιρία να επισκεφτούν τη Βιβλιοθήκη και να συζητήσουν με το κ. Κολιό.

Ο άνθρωπος „ αυτός ήταν πάντα συνεπής στο καθήκον του αγαπούσε τη δουλειά του. Καθώς πληροφορήθηκα, δεν πήρε ποτέ του κανονική άδεια. Απουσίασε μόνο δύο φορές αναγκαστικά, όταν έκανε εγχείριση στην χολή και στα μάτια του. Άλλωστε, οι λόγοι υγείας ήταν και η κύρια αιτία που αναγκάστηκε να παραιτηθεί. Πιστεύουμε όμως, επειδή γνωρίζουμε την προθυμία και το ενδιαφέρον του για τη Βιβλιοθήκη, πως και από τη θέση του συνταξιούχου δε θα παύσει να ενδιαφέρεται για τη Βιβλιοθήκη και οι συμβουλές ή υποδείξεις του θα είναι πολύτιμες για το παραπέρα ανέβασμα της Βιβλιοθήκης.

Εμείς τον ευχαριστούμε για την πρόθυμη βοήθεια του, οπότε και σ' ό,τι τον χρειαστήκαμε και του ευχόμαστε καλή σύνταξη και να περάσει με υγεία το υπόλοιπο της ζωής του.

Σωτ. Τουφίδης

Πωλείται οικόπεδο
405 μ. Πληροφορίες
Τηλ. 22.278 Κόνιτσα
6473403 Αθήνα

Νοικοκυριό στην Κόνιτσα

Είναι αλήθεια πως μέχρι τώρα ο κρός αυτός τόπος φημιζόταν γαι την ευχρη ζωή του και το καθαρό περιβάλλον. Γι αυτό οι Κονιτσιώτες είναι όλοι υπερήφανοι που ζουν σ' αυτόν τον τόπο. Οραματιζόμαστε όλοι καθημερινά να έχουμε κάποτε τον μικρόν αυτόν τόπο απτυγμένο και νοικοκυρεμένο. Συνεργαζόμαστε δε όλοι πράγμα πολύ ευχάριστο, που δείχνει το ενδιαφέρον που έχει καθένας μας για αυτόν. Δυστυχώς όμως ο καιρός κυλάει και ακόμα δεν ορέσαμε να βρούμε το μεγάλο έργο τό που λείπει από την Κόνιτσα. Και ό- ρς το έργο αυτό μπορούμε το κάνουμε λυ εύκολα, γιατί δεν χρειάζεται χρη- τικές δαπάνες. Γίνεται δωρεάν, αρ- ί εμείς να το εφαρμόσουμε στην πρά- , και το έργο αυτό δεν είναι τίποτε άλ- παρά η καθαριότητα. Δεν είναι ανάγ- νομίζω να αναφερθώ σε μεγάλες λε- ομέρειες, γιατί όλοι βλέπουν τα χάλια ες έλλειξης καθαριότητας. Έχουν γε- ρει σχεδόν όλα τα ρέματα, τα ακατοί- τα σπίτια, τα ανοικοδόμητα οικόπε- , οι γωνίες των δρόμων, με σκουπί- , που τα βλέπουμε όλοι μας και μας οκαλούν σωστή αηδία, που την δη- ουργούμε εμείς οι ίδιοι. Γιατί δεν υ- ρχει πρόβλημα, αφού το αυτοκίνητο ο Δήμου επισκέπτεται τρεις φορές / εβδομάδα κάθε συνοικία. Το άλλο άλμα που κάνουμε είναι το εξής:

Ενώ το αυτοκίνητο θα περάσει τη υτέρα βγάζουμε τα σκουπίδια από το ββατο, παρά τις επανειλημμένες υ- δείξεις που έγιναν από το Δήμο. Αδι- ολόγητοι λοιπόν είμαστε όλοι στο α αυτό.

ώ σ' αυτό το σημείο ίσως κάποιος α- τους αγαπητούς συμπατριώτες κάνει εξής ερώτημα: μα καλά εμείς θα οντίσουμε αυτά τα πράγματα, αυτά αι ζητήματα του Δήμου, των αρμο-

δίων φορέων. Σ' αυτούς δίνω την εξής απάντηση: Εγώ προσωπικά πιστεύω πως όλοι οι Δήμαρχοι καθώς και Κοινο- τάρχες, στο ζήτημα αυτό δείχνουν με- γάλο ενδιαφέρον. Εμείς όμως σαν δημό- τες τι κάνουμε για την καθαριότητα; κάνουμε σωστά την δουλιά μας; ασφα- λώς όχι, γι' αυτό ας συνειδητοποιηθού- με όλοι μας, διότι εάν παραγίνει το κα- κό δεν μας σώζει τίποτα. Όταν εφαρ- μόσουμε την καθαριότητα η πρόοδος και η ανάπτυξη έρχεται μόνη της, διότι όλα αυτά που οραματιζόμαστε θεμέλιο έχουν την καθαριότητα. Ας κάνουμε λοιπόν το σύνθημα πράξη: νοικοκυριό στην Κόνιτσα.

Λουκάς Εζνεπίδης

*Σύλλογος Εξοχιτών
και Τραπεζιτών Κόνιτσας*

Την 8η Ιανουαρίου 1989 ο Σύλλο- γος πιστός στις καθιερωμένες από τις συστάσεις του αρχές, έκοψε την Πρω- τοχρονιάτικη Πίτα του, σαν μια πρώτη ευκαιρία συνάντησης των μελών της τον καινούργιο χρόνο 1989 και ανταλ- λαγής ευχών. Η μικρή τελετή μας έγινε στο Ξενοδοχείο «Στάνλεϋ» στην πλα- τεία Βάθης, από όπου και η φωτογραφία που απεικονίζει τα μέλη του Δ.Σ.

Την 18 Μαρτίου 1989 πραγματο- ποιήσαμε και τον ετήσιο αποκριάτικο χορό του Συλλόγου μας στην ταβέρνα «Κατσινόπουλος» στο Γαλάτσι έναντι της Αγίας Γλυκερίας. Η προσέλευση των συγχωριανών και φίλων τους ήταν τέτοια, που ο χώρος τελικά απεδείχθη περιορισμένος, πράγμα που φυσικά ε- χαροποίησε όλους μια και οι ευκαιρίες για συνάντηση των συγχωριανών της Α- θήνας δεν είναι συχνές. Υπόσχεση δε του ΔΣ. υπήρξε, η διοργάνωση για εκ- δρομές ώστε οι δεσμοί των μελών να μέ- νουν πάντα στενοί.

*Η Γραμματεύς
Ιωάννα Στρατσιάνη*

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΕΣΠΕΡΙΝΟ

Ο Ήλιος όταν βασιλέψει, στο χωριό σκιά θα πέσει
κι ο παπάς θα ξεκινήσει την καμπάνα να χτυπήσει
και στην εκκλησιά θα πάει τον εσπερινό ν' αρχίσει.
Η καμπάνα θ' ακουστεί, σ' όλη την περιοχή
κι όλοι όσοι την ακούνε, τη δουλειά τους σταματούνε.
Ξύλα ή κλαδιά θα κόψουν, τα μουλάρια θα φορτώσουν
και αφού ετοιμασθούνε κι οι γυναίκες φορτωθούνε
όλοι τους θα ξεκινήσουν, στο χωριό για να γυρίσουν.
Ανηφόρες, κατηφόρες, περπατώντας θα περάσουν
και χωρίς να κουρασθούνε, εις το σπίτι τους θα φθάσουν.
Τα παιδιά στη μάνα τρέχουν και στην αγκαλιά της πέφτουν
και εκείνη με στοργή, τ' αγκαλιάζει τα φιλεί,
Στον τρουβά το χέρι θα χώσει κι ότι έχει θα τους δώσει
και αυτά όλο χαρά τρέχουν στ' άλλα τα παιδιά.
Τα μεγάλα αγόρια τώρα, έξω απ' το χωριό θα πάνε
παίζουν τρέχουν και γελάνε, το γελάδια καρτεράνε.
Οι κοπέλες σαν ακούσουν την καμπάνα να χτυπήσει
γκιούμια και μπουκλιά θα πάρουν και θα τρέξουνε στη βρύση
με νερό να τα γεμίσουν, μα ξεχνάνε να γυρίσουν.
γιατί το κουβεντολόι θ' αρχίσουν και δεν λέν να σταματήσουν.
Η μάνα όπως το πρωί στα ζώα δίνει την τροφή
και χωρίς να ξαποστάσει όλα θέλει να τα προφθάσει.
Τα γίδια ήρθαν στην αυλή και τα πρόβατα βελάζουν για τ' αρνιά να αρμέξει πρέ-
πει τώρα γιατί αλλιώς δεν ησυχάζουν.
Ο πατέρας θα ντυθεί και θα βγεί στο μαγαζί
όλοι οι άνδρες είναι εκεί κι άλλοι πίνουνε ρακί
άλλοι παίζουνε χαρτιά, κι άλλοι λέν κοινοτικά
και στο σπίτι θα γυρίσει σαν το μαγαζί θα κλείσει.
Η μάνα θάχει μαγειρέψει, τις δουλειές θάχει μαζέψει
και για λίγο θε να βγει την γειτόνισσα να ιδεί
δυό κουβέντες να της πει λίγο να ξεκουραστεί.
Μα έχει πλέον πια νυχτώσει το τραπέζι πρέπει να στρώσει
τα παιδιά νωρίς πεινάνε και θα πρέπει όλοι να φάνε
και αφού προσευχηθούνε, πέφτουν όλοι να κοιμηθούνε
το πρωί για να ξυπνήσουν πάλι τις δουλειές ν' αρχίσουν.

*Νίκος Τζουμέρκας
Πουρνιά - Κονίτσης
(Βιώματα προ του πολέμου 1940)*

Από τη συνεστίαση της Αδελφότητας Οξυάς ο «Άγιος Νικόλαος».

(Αποσπάσματα από την επιστολή του κ. Πορφύρη Θανάση).

Η Αδελφότητα του μικρού χωριού Οξυάς Κόνιτσας, πραγματοποίησε στις 17 του Μάρτη στο κέντρο «Τ' αστέρια» στα Νέα Λιόσια μια πραγματική πατριωτική συνεστίαση.

Δεν είναι υπερβολή να πούμε ότι για την επιτυχία κάθε μαζικής εκδήλωσης χρειάζεται πραγματική κινητοποίηση πολλών ανθρώπινων κυρίως δυνάμεων.....

.... Το Δ.Σ. του συλλόγου μας ανέθεσε το θέμα της επιτυχίας της εκδήλωσης στη νεολαία του χωριού μας. Πολύ πιο πριν τους κάλεσε όλους σε μια ψυχαγωγική βραδιά, κουβέντιασε μαζί τους και τους κάλεσε όχι μόνο να βοηθήσουν, αλλά να θεωρήσουν τη συνεστίαση και δική τους υπόθεση. Οι νέοι με τη θέρμη και τη ζωντάνια που τους διακρίνει, ριζτηκαν με τα μούτρα στη δουλειά κινητοποιώντας όχι μόνο συμπατριώτες μας, αλλά φίλους και γνωστούς τους...

... Ο Πρόεδρος του Δ.Σ. καλωσόρισε όλους τους παρευρισκόμενους και ευχαρίστησε όλους όσοι με τον τρόπο τους βοήθησαν στην επιτυχία της συνεστίασης. Επίσης καλωσόρισε τους παρευρισκόμενους από τις αδελφότητες των άλλων χωριών. Ιδιαίτερα μας συγίνησε όταν αναφέρθηκε στο χωριό μας την Οξυά και στις ομορφιές της, τονίζοντας την ανάγκη της ταχτικότερης παρουσίας μας στο χωριό, εκεί που ρωτοείδαμε το φως, καλώντας ταυτόχρονα και τους φίλους μας που μέχρι τώρα δεν τους δόθηκε η δυνατότητα να αν στην Οξυά, να τη γνωρίσουν, γνωρίζοντας εκ των προτέρων ότι εκεί θα ρούν στοργή και αδελφική φιλοξενία. τη συνέχεια άρχισε ο χορός με μπροτάρηδες τα μέλη του Δ.Σ.....

.... Εκείνο νομίζω που ήταν κάτι το ιδιαίτερο στη λαχειοφόρο αγορά, ήταν η τυρόπιτα και το σαραγλί, προσφορά από συμπατριώτισσες μας, γιατί αυτή η προσφορά ζανάφερε τις μνήμες μας στο χωριό, αξέχαστη εποχή που τις αποκριές κυριαρχούσαν οι τυρόπιτες και τα σαραγλιά σε όλα τα σπίτια.

Το να συγχαρεί κάποιος ένα όργανο που έκανε μια πολύ καλή δουλειά, νομίζω ότι δεν είναι υπερβολή, αλλά απεναντίας είναι κίνητρο για παραπέρα ανάπτυξη της δουλειάς, γι' αυτό εκφράζοντας όχι τα προσωπικά μου αισθήματα, αλλά τα αισθήματα όλων χωρίς εξαίρεση των παραβρεθέντων, συγχαίρω το Δ.Σ., κι αυτό γιατί είμαι βέβαιος ότι το αξίζει.

Προσωπική μου γνώμη είναι ότι από τη μια συνεστίαση ως την άλλη μεσολαβεί ένας χρόνος. Δεν είναι άσχημο αυτό το χρονικό διάστημα να αξιοποιηθεί κατάλληλα από το Δ.Σ. προγραμματίζοντας εκδρομές, όπως π.χ. ως την Επίδαυρο, Δελφούς, Μαραθώνα, γιατί χωρίς υπερβολή, αυτούς τους χώρους οι περισσότεροι δεν τους γνωρίζουμε...
... Φυσικά το Δ.Σ. μπορεί να κάνει βολιδοσκοπήσεις και για εκδρομή στο χωριό με την ευκαιρία του Πάσχα, για να φάμε εκεί το αρνί της σούβλας και το λήξουρο κοκορέτσι. Για την επιτυχία όμως όλων των παραπάνω εκδηλώσεων, τον κύριο, τον αποφασιστικό ρόλο τον έχουμε εμείς, αν δηλώσουμε συμμετοχή. Όσο για το Δ.Σ. του συλλόγου μας είμαι βέβαιος ότι θα κάνει ό,τι εξαρτάται από αυτό.

Πορφύρης Θανάσης

Με ανείπωτη χαρά και πατριωτικό ενθουσιασμό όλοι οι Φουρκιώτες, όπου της γης σκορπίσαμε, δεχθήκαμε το εξαίρετο λεπτομερές, εμπειστατωμένο, πολυσέλιδο, και εν γένει πλήρες από πάσης απόψεως βιβλίο του συμπατριώτη μας αγαπητού Χρήστου Εξάρχου συνταξιούχου δασκάλου με τον τίτλο «Η ΦΟΥΡΚΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ». Ο αγαπητός Χρήστος μίλησε με το βιβλίο του στα μύχια της ψυχής μας, ζωντάνεψε τα παιδικά μας βιώματα, με ξενάγησε σ' όλες τις τοποθεσίες του χωρίου μας, θύμησε, λησμονημένες απ' το χρόνο, κρυόβρυσες, δάση, μονοπάτια και λειβάδια. Τα λόγια και η πένα αδυνατούν να περιγράψουν τη συγκίνηση που προκάλεσε η περιγραφή του ιστορικού, κοινωνικού, οικογενειακού, εκπαιδευτικού, γεωργικού και ποιμενικού βίου των Φουρκιωτών. Οι 160 ωραίες φωτογραφίες του έργου συμπληρώνουν άριστα το βιβλίο. Διερωτάται κανείς διαβάζοντας το έργο, πόσος κόπος, προσπάθεια και συγκίνηση πέρασε ο αγαπητός Χρήστος για να δημιουργήσει αυτό το λαμπρό και άφθαρτο από το χρόνο πνευματικό μνημείο για το αγαπημένο του Χωρίο. Το πόνημα αυτό πρόσφερε έναν ανεκτίμητο θησαυρό στη Φούρκα και διασώζει στη μνήμη των επερχομένων γενεών στοιχεία για πρόσωπα και πράγματα μιας ζωής που πέρασε με την τωρινή. Είθε το μελέτημα ν' αποτελέσει ευγενή άμιλλα στους νεώτερους για τη συνέχιση της παράδοσης στο μέλλον. Αξίζουν πολλά συγχαρητήρια στον ανιστορητή για το περισπούδαστο αυτό έργο και του ευχόμαστε να είναι γερός μαζί με τη σύντροφο της ζωής του συμπατριώτισσα Ευανθία τα παιδιά του και τα εγγόνια του.

Με πολλή αγάπη
Στέργιος Παπακώστας
Φουρκιώτης

Το βιβλίο «Ανάγκες και Άπειρο», παρουσίασε ο συγγραφέας Στυλιανός Νούτσης, σε εκδήλωση που οργάνωσε το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων.

Πολλά άτομα παραβρέθηκαν στην εκδήλωση, που είχε μεγάλη επιτυχία.

Το ενδιαφέρον του κοινού, ήταν πολύ μεγάλο και οι ερωτήσεις προς το συγγραφέα πάρα πολλές.

Τούτο ήταν επόμενο, δεδομένου ότι, τα θέματα που διαπραγματεύεται το βιβλίο, είναι τέτοια, που αιώνες τώρα προβληματίζουν τους ανθρώπους.

Το βιβλίο μπορείτε να το βρείτε στα βιβλιοπωλεία: «Εστία», «Δωδώνη», «Μήνυμα», «Πύρρινος Κόσμος», «Βιβλιογονία», «Τριανταφύλλου», «Βασιλείου», (Ακαδημίας - Σόλωνος).

Νίκος Καζαμίας

Η αλληλογραφία μας

Κύριε Πανταζή,

Η πρόταση σας για «συγκέντρωση των απανταχού ευρισκομένων μαθητών που σπούδασαν στο Γυμνάσιο Κόνιτσας στη δεκαετία 1965 - 75», όπως μας γράφετε, είναι μία καλή ιδέα, αλλά θα πρέπει να υλοποιηθεί από μία επιτροπή που θα κάνετε μερικοί από σας να συγκεντρώσει τους υπόλοιπους.

Εμείς, από την πλευρά μας, είμαστε στη διάθεση σας για κάθε ανακοίνωση στο περιοδικό.

Η Σ.Ε

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Με βροχή ήρθε ο Μάρτης και χαλοποίησε αγρότες και κτηνοτρόφους, ρήγορα όμως μας διέψευσε με τη ζέστη και την ξηρασία.

Άξιόλογο ήταν φέτος το Αποριάτικο καρναβάλι. Την παραμονή το πρωί βγήκαν στην αγορά ο «γαμπρός με η νύφη», την πατροπαράδοτη αρκούδα και άλλους μασκαρεμένους. Λαϊκά όργανα έπαιζαν τοπικά τραγούδια ξαναυμίζοντας λιγάκι τους «παλιούς καιρούς».

Ένα μήνα δούλεψε ο Σύλλογος αλιών Εθίμων και την Κυριακή παρουσίασε το καρναβάλι. Εκτός από τα γνωστά νούμερα με την αρκούδα, γύτους κ.α., φέτος έκανε την εμφάνιση του μπεκρής με τεράστιο κρασοβάρελο και το πλοίο των Αργοναυτών σε διασκευασμένο αυτοκίνητο. Οι οργανωτές (Παγουρτζής, αδελφοί Ράγγα, Γ. Κίσιος, Β. Προφυρίου και πολλοί άλλοι, οι οποίοι να πρωτοαναφέρεις) δούλεψαν πολύ και παρά τα μέτρια οικονομικά του Συλλόγου, παρουσίασαν καλά αποτελέσματα.

Τους αξίζουν συγχαρητήρια. Το βράδυ οι καρναβαλιστές έκαναν χορό στο κέντρο «Πλατανάκια» όπου ξέχασαν την κούραση τόσων ημερών διασκεδάζοντας μέχρι πρωίας.

Την Κυριακή της Ορθοδοξίας, στο Ναό του Αγ. Κοσμά, έγινε η χειροτονία σε διάκο, του επιστήμονα από τη Θεσσαλονίκη κ. Νικολάου Χατζηνικολάου.

Με τη συνηθισμένη λαμπρότητα γιορτάστηκε η 25η Μαρτίου κι εφέτος στην Κόνιτσα. Την παραμονή της Εθν. Γιορτής έγιναν στα Σχολεία (Δημοτικά - Γυμνάσια - Λύκεια) ομιλίες, από δασκάλους και μαθητές, σχετικές με την ημέ-

Στις 12 π.μ. Σύλλογοι, οργανώσεις και μαθητές, κατέθεσαν στεφάνια στο μνημείο της πόλης.

Την 25η έγινε στο Ναό του Αγ. Κοσμά η δοξολογία και στις 11 π.μ. η επιμνημόσυνη δέηση στο μνημείο Ηρώων. στις 11,30 παρήλασαν, μπροστά από τις Αρχές της πόλης, στην Κεντρ. Πλατεία, οι μαθητές όλων των Σχολείων καθώς και τμήμα Στρατού.

Στις 12, το μεσημέρι, εκφωνήθηκε στην αίθουσα τελετών του Δήμου ο πανηγυρικός της ημέρα από το Διευθυντή του Γου Δημ. Σχολείου Κόνιτσας κ. Ευαγγέλου Βαγγέλη. Ακολούθησε Δεξίωση στο Δημαρχείο Αρχών και Λαού και δημοτικοί χοροί στην Κεντρ. πλατεία από μαθητές και μαθήτριες των Σχολείων της πόλης. Το απόγευμα, από τα Κατηχ. Σχολεία παίχτηκαν σκετσ πατριωτικού περιεχομένου στην Πνευμ. Στέγη.

• Με ζεστές μέρες μας εγκατέλειψε ο Μάρτης ξεχνώντας βέβαια το παλιό εαυτό του.

Την Κυριακή της Ορθοδοξίας, στο Ναό του Αγ. Κοσμά έγινε η χειροτονία σε διάκο, του επιστήμονα από τη Θεσσαλονίκη κ. Νικολάου Χατζηνικολάου.

• Με τη συνηθισμένη λαμπρότητα γιορτάστηκε η 25η Μαρτίου κι εφέτος στην Κόνιτσα. Την παραμονή της Εθν. Γιορτής έγιναν στα Σχολεία (Δημοτικά - Γυμνάσια - Λύκεια) ομιλίες, από δασκάλους και μαθητές σχετικές με την ημέρα.

Στις 12 π.μ. Σύλλογοι, οργανώσεις και μαθητές, κατεύθεσαν στεφάνια στο μνημείο της πόλης.

Την 25η έγινε στο Ναό του Αγ. Κοσμά η δοξολογία και στις 11 π.μ. η επιμνημόσυνη δέηση στο μνημείο Ηρώων. Στις 11,30 παρήλασαν, μπροστά από τις αρχές της πόλης, στην Κεντρ.

Πλατεία, οι μαθητές όλων των Σχολείων καθώς και τμήμα Στρατού.

Στις 12, το μεσημέρι, εκφωνήθηκε στην αίθουσα τελετών του Δήμου ο Πανηγυρισμός της ημέρας από το Διευθυντή του Γου Δημ. Σχολείου Κόνιτσας κ. Ευαγγέλου Βαγγέλη. Ακολούθησε Δεξίωση στο Δημαρχείο Αρχών και Λαού και Δημοτικοί χοροί στην Κεντρ. Πλατεία από μαθητές και μαθήτριες των Σχολείων της πόλης. Το απόγευμα, από τα κατηχ. Σχολεία παίχτηκαν σκετς Πατριωτικού περιεχομένου, στην Πνευμ Στέγη.

- Με ζεστές μέρες μας εγκατέλειψε ο Μάρτης, ξεχνώντας βέβαια τον παλιό εαυτό του.

Η παροιμία «Μάρτης γδάρτης ...» φαίνεται ότι έχασε πια το περιεχόμενό της, αφού οι μαρτιάτικες μέρες θυμίζουν ζεστούς μήνες. Με την ξηρασία και το λυώσιμο των χιονών στα βουνά δημιουργήθηκε πρόβλημα στη γεωργία και την κτηνοτροφία και να δούμε τι θα γίνει το καλοκαίρι, αν συνεχιστεί αυτό ο καιρός...

Τη ...σκυτάλη της καλοκαιριάς παρέλαβε από τον προκάτοχό του και ο Απρίλης και συνέχισε την ίδια τακτική. Αυτόν το μήνα άρχισε και η προεκλογική κίνηση για να ζεστάνει περισσότερο την ατμόσφαιρα.

- Συνεστίαση στα «Πλατανάκια» είχε το Σαββατόβραδο (7/4) και το ΠΑΣΟΚ με ομιλία του κ. Ζαρμπαλά (της Νομαρχιακής). Παραβρέθηκαν: Υπουργός Εθν. Άμυνας κ. Γ. Μωραϊτης και οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ κ. Λούλης και κ. Γκλίναβος.

Την Κυριακή το πρωί επισκέφτηκε την Κόνιτσα (με ελικόπτερο) ο κ. Μητσοτάκης και μίλησε στο συγκεντρωμένο πλήθος. (Κεντρ. Πλατεία). Από το Δήμαρχο κ. Γουσιγούνη του προσφέρθηκε το χρυσό κλειδί της πόλης.

- Σε συγκέντρωση του «Ψηλού» (κ. Μη-

τσοτάκη), που είχαν πάει τρεις συμπολίτες μας τους ξάφρισαν τα «ψιλά». Την ώρα του ενθουσιασμού και των χειροκροτημάτων, πορτοφολάδες τους έκλεψαν τα χρήματα από τις τσέπες τους, (τι να γίνει έχουν και οι πορτοφολάδες τα τυχερά τους).

- Με ανακοίνωση τους στην πλατεία της Κόνιτσας, οι σύμβουλοι της μειοψηφίας του Δήμου καταδίκασαν την απόφαση της πλειοψηφίας να προσφέρει το κλειδί της πόλης στον κ. Μητσοτάκη.

- Στις 13 - 14 - 15 Απριλίου έπεσε η πολυπόθητη βροχή, που πότισε ευεργετικά τη διψασμένη γη. Επιτέλους! Παράλληλα σκεπάστηκαν και οι βουνοκορφές με ανοιξιάτικο χιόνι.

- Η οδοντίατρος Άννα Θεοδώρου - Στράτου, διορίστηκε στο Κέντρο Υγείας Κόνιτσας (οδοντιατρικό τμήμα).

- Με τον τίτλο «Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ» κυκλοφόρησε το πρώτο φύλλο της δεκαπενθήμερης εφημερίδας που εκδίδει ο κ. Ζώης Πανταζής από το Μάζι. Η εφημερίδα - κατά την άποψη του εκδότη της - θα δημοσιεύει ειδήσεις από την επαρχία μας καθώς και άρθρα για τα διάφορα προβλήματά της.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Αρραβώνες

Στις 30/12/88 έγιναν στην Κόνιτσα οι αρραβώνες της Γεωργίας Δ. Στεφάνου και του Δημητρίου Γαβρά από τη Χρυσούπολη Καβάλας.

- Αρραβωνιάστηκαν στη Γερμανία, ο Ευστάθιος Καβαδάς από την Κόνιτσα και η Ελένη Ζέρβα από την Ηγουμενίτσα.

Γάμοι

- Στις 4/3/89 παντρεύτηκαν στα Τρίκαλα ο Σπύρος Γαϊτανίδης και η Μαρία Τσιαντά.

• Την ίδια μέρα έγιναν στον Τύρναβο οι γάμοι του Βασίλη Χ. Τσαρούχη και της Καίτης Ρίζου από την Αβδέλλα Γρεβενών.

Στις 18-3-89 έγιναν στην Αθήνα οι γάμοι του Βλαδίμηρου Αναστασίου απ' την Κόνιτσα και της Ιωάννας Μανώλη από την Ικαρία.

Στα Καβάσιλα έγιναν στις 30/4 οι γάμοι του Σωτήρη Νικολάου και της Άννας Τσιγκούλη.

Θάνατοι

• Στις 28/2 πέθανε στην Αθήνα ο Γιάννης Κ. Χούψας ετών 51 και κηδεύτηκε στην Κόνιτσα.

• Ο Χαράλαμπος Ψαράς πέθανε στον Αμάραντο στις 13/3 σε ηλικία 97 ετών.

• Σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα σκοτώθηκε στις 10/4, ο Λάζαρος Ζήκας από το Κεράσοβο και κηδεύτηκε στο χωριό του.

• Πέθανε στην Κόνιτσα (9/4) η Ουρανία Μάνθου 95 ετών.

• Στις 13/4 η Παρασκευή Χατζηρούμπη ετών 80.

• Στις 28/4 κηδεύτηκε στο Γανναδιό ο δάσκαλος Δημήτριος Τσανάδης που πέθανε στα Γιάννινα σε ηλικία 58 ετών.

• Πέθανε στα Άρματα στις 30/4 ο Χρήστος Παντζούρας, ηλικίας 59 ετών.

• Στις 7 - 4 - 89 ο αναπληρωτής Υπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Γ. Μωραΐτης, επισκέφθηκε την Κόνιτσα με σκοπό να διαπιστώσει τη δυνατότητα μετατροπής του Βυρσοδεψείου σε μονάδα κατασκευής στρατιωτικών υποδημάτων. Η λύση αυτή που ήταν παλιά πρόταση του Νομαρχιακού Συμβούλου Κόνιτσας και των μαζικών φορέων, υιοθετήθηκε από τον κ. Μωραΐτη, ο οποίος κάνει αγώνα για την πραγματοποίησή της.

Από πληροφορίες που έχουμε, η επιτροπή εμπειρογνομόνων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας διαπίστωσε την καταλληλότητα των κτιριακών εγκατα-

στάσεων και δεν απομένει παρά να προχωρήσουν οι νομικές διαδικασίες που θα οδηγήσουν στη μετατροπή.

Ελπίζουμε ότι από την πλευρά του ιδιοκτήτη δε θα τεθούν κωλύματα που θα έχουν ως αποτέλεσμα να βραχυκυκλωθεί η όλη προσπάθεια, δεδομένου ότι αυτή τη στιγμή υπάρχει η κυβερνητική βούληση που συμπίπτει με το αίτημα όλων των Κονιτσιωτών να αξιοποιηθεί το εργαστάσιο.

ΣΧΟΛΙΑ

ΤΗ ΖΩΗ μας δεν την ομορφαίνουν μόνο τα μεγάλα και φανταχτερά έργα, αλλά και τα μικρά, οι μικρές λεπτομέρειες. Και μικρή λεπτομέρεια ήταν βέβαια τα δύο παρτεράκια στην είσοδο της Κόνιτσας (από την Εθνική οδό), που ήθελαν γέμισμα με χώμα. Είχαμε γράψει κι άλλες φορές γι αυτά. Επιτέλους τα ανέλαβε ο Εξωρ. Σύλλογος και σε λίγο θα πρασινίζουν. Για την ιστορία, από τον ίδιο Σύλλογο φυτεύτηκε η φλαμουριά και τα πυξάρια στη νέα πλατεία της λαϊκής Αγοράς Κόνιτσας.

Ένα δεκάλεπτο την ημέρα, αν διέθετε ο καθένας μας για τα κοινά, θα αλλάζαμε τη μορφή της πλάσης!

• **ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ**, είναι κι ένα άλλο παρτέρι απέναντι από το ξενοδοχείο «ΠΙΝΔΟΣ».

Δε θα 'ταν άσχημα, κάποιος σύλλογος να φρόντιζε και γι αυτό.

• **ΚΑΙ ΜΙΑ** που αναφερθήκαμε σ' αυτό το σημείο, ας έχει υπόψη του ο Δήμος, με την πρώτη ευκαιρία, να κλείσει τις λακκούβες που είναι μπροστά στο ξενοδοχείο. Άλλη μια λακκούβα (κατάπτωση) είναι ακριβώς στη γωνία του Γ' Χατζηρούμπη. Τα διερχόμενα αυτοκίνητα, λόγω της στροφής, πέφτουν ακριβώς μέσα. Ας γίνει κάτι.

• **ΤΟ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ**, είναι έτοιμο άραγε, για ν' αντιμετωπίσει πιθανές πυρκαγιές εφέτος; Ευχόμαστε να μη γίνουν, αλλά αν.. τότε τι θα κάνουμε; «Το προλαμβάνειν κάλλιον του θεραπεύειν».

• Εμείς οι Ρωμιοί έχουμε την τάση να φτιάχνουμε εύκολα Συλλόγους, Αδελφότητες, Σωματεία. Στην αρχή δουλεύουμε για ένα διάστημα και ύστερα μένουμε με τις σφραγίδες. Και οι Κονιτσιώτες της Αθήνας είχαν ιδρύσει από χρόνια την αδελφότητα Κονιτσιωτών. Άραγε υπάρχει ακόμα; Δε μαθαίνουμε νέα για τις δραστηριότητες της. Γιατί;

Ο συνδρομητής και αναγνώστης του περιοδικού μας Χρήστος Παπαδημητρίου, κοινωνιολόγος, με επιστολή του μας ρωτάει: «Με ποιά κριτήρια καταχωρούνται στην τελευταία σελίδα κάθε τεύχους οι συγκεκριμένες Κάρτες».

Απαντούμε: Η καταχώριση γίνεται με την πρωτοβουλία των ενδιαφερομένων και με τον όρο καταβολής 3.000 δραχμών, πέραν της συνδρομής, για ετήσια δημοσίευση.

Σχετικά με την προβολή νέων επιστημόνων το περιοδικό κάνει ό,τι μπορεί και από τις στήλες του δημοσιεύονται και ανακοινώσεις και παρουσιάσεις νέων βιβλίων γίνονται, πλην όμως δεν μπορεί χώρους. Είναι ανοιχτό σε όλους.

Είναι ανοιχτό ακόμη σε παρατηρήσεις και υποδείξεις με τη βασική προϋπόθεση, όμως, να δίνεται στη Συντακτική Επιτροπή ο απαραίτητος χρόνος για απάντηση και διευκρινίσεις.

Προς Περιοδικό «ΚΟΝΙΤΣΑ»

ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΘΗΣΕΙΣ ΜΑΘ. ΕΣΤΙΩΝ — ΜΑΘ. ΚΕΝΤΡΩΝ

Στα πλαίσια των αθλητικών συναντήσεων που διοργανώνει το Έθνικ Ιδρυμα Νεότητας, έγιναν στις 4 και 5 Μάρτη στην Κόνιτσα αγώνες ποδοσφαίρου, Βόλλεϋ και πιγκ - πόγκ μεταξύ των Μαθητικών Εστιών της Ηπείρου.

Η Μαθητική Εστία Κόνιτσας ανακηρύχτηκε πρωταθλήτρια Ηπείρου στα παρακάτω αθλήματα:

1. Βόλλεϋ αρρένων
2. Βόλλεϋ θηλέων
3. Πιγκ - πογκ αρρένων

Στη συνέχεια 1 και 2 Απρίλη οι πρωταθλητές της Ηπείρου συναντήθηκαν στο Σιδηρόκαστρο, όπου αντιμετώπισαν τους πρωταθλητές της Βόρειας Ελλάδας.

Η Μαθητική μας Εστία κατέλαβε την πρώτη θέση στο πιγκ - πογκ αρρένων και ετοιμάζεται να αντιμετωπίσει την πρωταθλήτρια της Νότιας Ελλάδας στους τελικούς αγώνες, που θα γίνουν στον Πύργο Ηλείας στις 15 και 16 Απρίλη.

Τέλος αξίζουν συγχαρητήρια στις αθλητικές ομάδες των Μαθητικών μας εστιών γιατί κατά τη διάρκεια των αγώνων έδειξαν πνεύμα αθλητικό μέσα σε πλαίσια ευγενούς άμιλλας και συναγωνισμού, χαρακτηριστικά τα οποία λείπουν από τη συμερινή μας κοινωνία.

Κώστας Παγανιάς

Προϊστάμενος Μαθητικής Εστίας Κόνιτσας

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΣ

Η πείρα είναι το απάνθισμα του χρόνου.

Από τα σφάλματα των άλλων ο συνετός άνθρωπος διορθώνει τα δικά του.

Η πείρα διδάσκει αργά, αφού πληρώσουμε με σφάλματα.

(Φούλλερ)

Η πείρα είναι το Μπαστούνι της ζωής.

(Θαλής)

Η πείρα είναι το παρελθόν που μιλάει στο παρόν.

(Λανενάι)

Η πείρα προκαλεί την πρόοδο της Ζωής.

(Πλάτων)

Η πείρα είναι ένα Τρόπαιο σχηματισμένο απ' όλα τα όπλα που μας πλήγωσαν.

Η πείρα είναι μια Φλόγα που δεν φωτίζει παρά μόνο εκείνους που καίει.

(Γαμβέτας)

Η πείρα έχει να πει πάντοτε κάτι σοφότερο από τους νέους.

(Ευριπίδης)

Η πείρα παίρνει πολύ μεγάλο μισθό για τη διδασκαλία της.

(Αριστοτέλης)

αυτά είναι από το βιβλίο «ΚΑΝΙΣΚΙ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΣΟΦΙΑΣ»

Τα επτά που δεν πρέπει να έχεις.

1. Πλούτο χωρίς Μόχθο.
2. Πολιτική χωρίς Αρχές
3. Απόλαυση χωρίς συναίσθημα.
4. Γνώση χωρίς χαρακτήρα
5. Εμπόριο χωρίς ήθος
6. Επιστήμη χωρίς ανθρωπιά
7. Λατρεία χωρίς Θυσία

Μαχάπμα Γκάντι.

Η σταχυολόγηση έγινε από τον Χριστόδουλο Χολέβα.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ – ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ

	Δρχ.
Μάτσος Ευγένιος Αλμυρός	1.000
Γκιώνης Κώστας	
Αυστραλία	20 Δολλάρια
Τσάνος Νίκος Ιταλία	50.000 Λιρέττες
Γιούσιος Γεώργιος	USA 25 Δολλάρια
	Δρχ.
Πλατή Ελισσάβεν Κόνιτσα	500
Ξανθός Μιχάλης Αθήνα	1.000
Ράπτης Παναγιώτης Θεσ/κη	500
Τσούκας Κώστας Κόνιτσα	500
Παπαζήσης Ηλίας Γιάννενα	1.000
Παπαχρήστου Φώτης Γιάννενα	500
Βαζούκη Ανθούλα Πηγή	500
Κολόκας Παναγιώτης Κόνιτσα	1.000
Στεφάνου Στέφανος Κόνιτσα	500
Μάνθος Κώστας Κόνιτσα	600
Κατής Απόστολος Κόνιτσα	1.000
Γκόγκος Ιωάννης Αθήνα	1.500
Καρράς Μηνάς Αθήνα	1.000
Καραμπέτσης Βασιλ.	1.000
Τάτσης Θανάσης	2.000
Γκόγκος Κώστας Κόνιτσα	500
Παπαδημητρίου Κώστας	
Πυρσόγιαννη	1.000
Πορφυρίου Σπύρος Γιάννενα	1.000
Τσιρώνης Αθανάσιος Πάτρα	1.000
Κεφάλας Αλέξανδρος Πηγή	500
Κεφάλας Φώτιος Πηγή	500
Φατές Αθανάσιος Κόνιτσα	1.500
Ιερέας Καλιντέρης Χρ. Κόνιτσα	500
Θεοδοσίου Χρήστος Αθήνα	500
Ανδρεάδης Χρήστος Αθήνα	500
Ζώτος Σωκράτης Κορωπί	2.500
Σπέλλας Κων/νος Κορωπί	2.000
Γαργάλης Ευθύμιος Κορωπί	1.000
Κράλιος Κων/νος Αθήνα	1.000
Πριμικήρης Χριστόδουλος Αθήνα	1.000
Γιώσης Δημήτρ. Αθήνα	2.000
Καραγιάννης Κων/νος Αθήνα	1.000
Μήτρης Πέτρος Αθήνα	1.000

Πίσπας Ιωάννης Αθήνα	1.000
Ιερέας Οικονόμου Αθαν. Κόνιτσα .	500
Χατζής Παναγιώτης Κόνιτσα	1.000
Ζακόπουλος Χρήστος Κόνιτσα . .	1.000
Φασούλης Γ. Χρήστος Γιάννενα .	1.000
Πάντος Γεώργιος Αθήνα	800
Λάμπρου Γρηγόριος Καλλιθέα	500
Ξάνθος Απόστολος Καλλιθέα . . .	1.000
Σπανός Αθανάσιος Πηγή	500
Σίμος Αλκιβιάδης Γιάννενα	500
Μάντζος Παύλος Γερμανία	5.000
Σταματάκη-Οικονόμου Ειρ. Αθήνα	3.000
Παπακώστας Αθαν. Θεσ/κη	1.000
Τζίμας Ηλίας Κόνιτσα	500
Ζούνης Χρήστος Θεοτόκος	500
Κοντοκάλης Μιχαήλ θεσ/κή	2.000
Γιαννούλης Βασίλειος Αθήνα	1.000
Πανταζής Στέφανος Αθήνα	1.000
Γεωργίου Κων/νος Αθήνα	1.000
Ρίζου-Τάτση Ισμήνη Αθήνα	2.000
Κιτσάτης Σπύρος Γιάννενα	2.000
Λέτσιος Ιωάννης Αθήνα	1.000
Παπαμιχάλης Ιωάννης Αθήνα . . .	3.000
Πάντος Πέτρος Κόνιτσα	500
Λάμπας Κων/νος Μολύβι	500
Τάτης Παύλος Πληκάτι	1.000
Χατζής Γιώργος Κόνιτσα	1.000
Κυρίτσης Νίκος Κόνιτσα	500
Γαργάλα Μαρίνα Κόνιτσα	500
Νότης Δημοσθένης Βρυσοχώρι . .	1.000
Πατέρας Χαρίλαος Αθήνα	2.000
Εξάρχου Κων/νος Πηγή	1.000
Σταφανίδης Στέφανος Θεσ/κη . .	1.000
Κορτσινόγλου Γιάννης Κόνιτσα . .	1.000
Χαρισιάδης Γιώργης Γιάννενα . . .	2.000
Γκότζου Ανθούλα Αθήνα	1.000
Μπούσμπουλας Σταύρος Πειραιάς	1.500
Μπάρμπας Σωτήρης, Αθήνα	1.000
Κωτσίνας Ιωάννης Αθήνα	1.000
Βουρδούκας Βαγγέλης Μέγαρο . .	2.000
Χούψιας Παναγ. Γιάννενα	500
Πηγαδάς Αναστάσιος Κόνιτσα	500
Πηγαδά Καραγεώργου Χαρ. Λαμία	500
Δόβα Ελευθερία Αθήνα	1.000

Ζδράβος Δημήτρης Αθήνα	1.000
Γιούσιος Ελευθέριος Αθήνα	3.000
Ιερέας Νάκος Απόστ. Κόνιτσα . .	1.000
Κίτσιος Γεώργιος Πηγή	500
Αποστόλου Κώστας Παραμυθιά . . .	500
Ζαχαρόπουλος Φώτης Κόνιτσα . .	1.000
Παρασκευάς Αντώνης Μάζι	500
Σπύρου Βασιλεία Γιάννενα	2.000
Μπλιάγκας Γιώργ. Ξάνθη	1.000
Μπλιάγκας Ιωάννης Πηγή	500
Μπούκας Ευάγγελος Αλεξάνδρεια	500
Κολιός Λεωνίδας Μάζι	1.000
Βυζούρης Βασίλ. Αθήνα	1.000
Κοκοβές Παναγιώτης Κόνιτσα	500
Ευαγγέλου Δημήτρ. Κλειδωνιά . .	1.000
Εζνεπίδη Αντωνία Κόνιτσα	1.000
Παπαλάμπρου Δημήτρ. Αθήνα . .	1.000
Μάρκου Κώστας Πρέβεζα	2.000
Μπριασούλης Δημ. Κόνιτσα	1.000
Μακόπουλος Χάρης Κόνιτσα . . .	3.000
Μήτσικας Νεοπτόλεμος Κόνιτσα	1.000
Παπαχαρίσης Δημήτρ. Μάζι	500

Την αγαπητή μας ανεψιά από τη Φούρκα, κόρη του αδελφού μου Στέργιου, γιατρό πνευμονολόγο που ανακηρύχτηκε διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, συγχαίρουμε θερμά.

Οι θείοι
Θανάσης-Νίκη Παπακώστα

Στις εκλογές της 6ης - 3 - 89, για το Δ.Σ. της Αδελφότητας Κοινότητας Διστράτου εκλέχτηκαν:

Βαρβάρα Παγανιά, Πρόεδρος
Στέργιος Σβάρνας, Αντιπρόεδρος
Σπύρος Τάσιος, Γραμματέας
Χρήστος Πίσπας, Ταμίας
Στέλλα Ραμαντάνη, Μέλος

**HOTEL "ΑΩΟΣ,,
RESTAURANT - BAR**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΛΙΘΙΚΙΩΤΗΣ

**ΛΜ. ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ — ΚΟΖΑΝΗΣ
ΚΟΝΙΤΣΑ — ΤΗΛ. (0655) 22079**

**ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΑΜΑΤΑΚΗ - ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΕΙΔ. ΠΑΘΟΛΟΓΟΣ - ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΟΣ
ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤ. ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ**

ΠΡΕΙΟ: ΘΕΜΙΔΟΣ 4 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΔΙΑ: ΦΛΟΙΑΣ 23 »

ΔΕΧΕΤΑΙ: ΔΕΥΤΕΡΑ - ΤΕΤΑΡΤΗ

ΠΕΜΠΤΗ 6 - 8 ΜΜ

ΡΑΝΤΕΒΟΥ

ΤΗΛ. ΙΑΤΡ. 80 24 122

ΤΗΛ. ΝΟΣ. 80 69 013

ΤΗΛ. ΝΟΣ. 68 27 940

**ΠΑΡΑΔΙΔΟΝΤΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΤ'ΟΙΚΟΝ**

**ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΟΣ**

**ΑΡΧΙΜΗΔΟΥΣ 57
ΠΑΓΚΡΑΤΙ**

ΤΗΛΕΦ. 75 24 808

**ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ Π. ΜΗΤΡΗ
ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΟΣ**

Λ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 343

ΑΧΑΡΝΕΣ

ΤΗΛ. 23 17 279

ΔΕΧΕΤΑΙ: ΠΡΩΙ 9.00 - 1.00

ΑΠΟΓ. 5.00 - 8.00

ΕΚΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΑΠΟΓΕΥΜΑ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΡΕΝΤΖΟΣ

Χειρουργός Οδοντίατρος

**ΚΟΡΑΗ 8
ΜΙΑΝΝΙΝΑ**

**ΤΗΛ. ΙΑΤΡΕΙΟΥ
» ΣΠΙΤΙΟΥ**

**Δέχεται καθημερινά: Πρωί 9.30 - 12 — Απογευμα 5.0 - 9.30
και Σάββατο 8.30 π.μ. - 1.30 μ.μ. με ραντεβού**

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

Δημήτριος Ν. Καζαμίας

Εμ. Μπενάκη 24

Τηλ. 3627 - 725

Δ^ο ΚΩΣΤΑΣ Β. ΝΟΥΤΣΗΣ

ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΟΣ - ΑΦΡΟΔΙΣΙΟΛΟΓΟΣ

**Τ ΙΑΤΡΟΣ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ «ΑΝΔΡΕΟΥ ΣΥΓΓΡΟΥ»
ΕΠΙΜΕΛ ΝΟΣΙΑΚ «ΛΟΙΜΩΔΩΝ ΝΟΣΙΩΝ»**

ΙΑΤΡΕΙΟ ΣΟΛΩΝΟΣ 66

(ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ)

ΤΗΛ 3602 966 (106 80)

ΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ 5 - 8 ΜΜ

ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

ΟΙΚΙΑ ΚΑΙΣΑΝΔΡ

ΑΝΘ ΗΛΙΟΥ

ΤΗΛ 970

